Centraal Bureau voor de Statistiek

Raad voor Rechtsbijstand
Bureau Wsnp

L. Combrink-Kuiters (RvR) en V. Lalta (CBS)

Monitor Wsnp

Zevende meting over het jaar 2010

Utrecht/Den Haag 2011

Monitor Wsnp

Zevende meting over het jaar 2010

Utrecht/Den Haag 2011

Lia Combrink-Kuiters (Raad voor Rechtsbijstand)
Vinodh Lalta (Centraal Bureau voor de Statistiek)

Inhoudsopgave

1 Inleiding 5

2 De Wsnp: ontwikkelingen sinds de zesde meting 7

3 Van aanvraag tot uitstroom: de cijfers 13

3.1 Aanvragen 13
3.2 Afwijzingen, intrekkingen en niet-ontvankelijkverklaringen 15
3.2.1 Afwijzingen 15
3.2.2 Intrekkingen 17
3.2.3 Niet-ontvankelijkverklaringen 17
3.3 Instroom 18
3.3.1 Aantallen 18
3.3.2 Omzettingen van faillissement in schuldsanering 20
3.3.3 Kenmerken 20
3.3.4 Gegevens uit de 285-verklaring 22
3.3.5 Boedelinkomen en schuldenlast 22
3.3.6 Ontstaan van schulden en voortraject schuldsanering 23
3.4 Proces 26
3.4.1 Hoger beroepszaken 26
3.4.2 Lopende zaken 27
3.4.3 Bewindvoerders 28
3.5 Uitkomsten 32
3.5.1 Einduitkomst naar startjaar 32
3.5.2 Doorlooptijd 34
3.5.3 Faillissementen van rechtspersonen en natuurlijke personen 35

4 Beëindigde schuldsaneringen naar looptijd 37

4.1 Soorten beëindigingen 37
4.2 Beëindigingen met een schone lei 39
4.3 Beëindigingen zonder schone lei 40

5 Dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen 41

5.1 De drie nieuwe voorzieningen 41
5.2 Aantal toepassingen totaal 41
5.2.1 Aantallen 41
5.2.2 Uitkomsten 42

5.3 Verschillen tussen rechtbanken 44
5.3.1 Aantallen per rechtbank 44
5.3.2 Uitkomsten per rechtbank 45

6 Samenvatting 47

Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie 51

Bijlage 2 Onderzoeksverantwoording 53

Bijlage 3 Afwijzingspercentages 2005, 2008 tot en met 2010 naar rechtbank 57

Bijlage 4.1 Aantallen dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen in 2010 naar rechtbank 58
Bijlage 4.2 Aantallen dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen in 2010 naar rechtbank 61

Bijlage 5 Resultaten per voorziening naar rechtbank 63

Bijlage 6 Overzicht inhoud en aanvullend onderzoek eerdere edities van de Monitor Wsnp 65

1 Inleiding

In augustus 2005 is de eerste Wsnp-monitor verschenen. Dit jaarlijks uit te brengen instrument heeft als doel de stand van zaken en de effectiviteit van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) te monitoren. Deze wet, die sinds 1 december 1998 van kracht is, en die per 1 januari 2008 aanzienlijk is gewijzigd, bestaat uit een saneringsregeling specifiek gericht op natuurlijke personen die in ernstige betalingsmoeilijkheden verkeren. Met de Wsnp wordt beoogd te voorkomen dat natuurlijke personen tot in lengte van dagen door schuldeisers worden achtervolgd wanneer zij in een problematische financiële situatie zijn terechtgekomen.
De Wsnp-monitor omvat een vaste kern van gegevens die jaarlijks geactualiseerd wordt, met daarnaast een aantal per jaar wisselende thema's. De onderzoeksagenda wordt in samenspraak met de begeleidingscommissie vastgesteld. In het najaar van 2010 is aan de onderzoekers van de Raad voor Rechtsbijstand, die vanaf deze meting verantwoordelijk zijn voor een substantieel deel van de rapportage, verzocht een quick scan uit te voeren naar mogelijke knelpunten in de overgang van het minnelijk naar het wettelijk traject. Hiervan hebben de onderzoekers in maart 2011 een eindrapport opgeleverd aan het Ministerie van Veiligheid en Justitie.[1] Om die reden was er geen onderzoekstijd beschikbaar om in het kader van de zevende monitor aanvullend onderzoek te doen.

Dit rapport vormt het resultaat van de zevende meting. Deze meting omvat de volgende onderdelen.

1. Een update van de vaste set gegevens. Dit betreft:

- een beschrijving van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de Wsnp in het afgelopen jaar (hoofdstuk 2);

- het aantal aanvragen en afwijzingen in het meest recente jaar: totaal en per rechtbank (paragrafen 3.1 en 3.2);

- de analyse van de gegevens uit de Centrale Database Schuldsanering (CDS) van de Raad voor Rechtsbijstand 's-Hertogenbosch (paragraaf 3.3 tot en met 3.5), inclusief de ontwikkeling van het totale aantal faillissementen en een onderzoek naar verschillen tussen kortlopende en langlopende schuldsaneringen (hoofdstuk 4). Naast de gegevens uit de CDS zijn de 285-verklaringen gebruikt als onderzoeksbron;

1 L. Combrink-Kuiters en S.L. Peters. Quick scan belemmeringen toegang tot de Wsnp. Utrecht, 2011.

- het aantal dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen in het meest recente jaar, totaal en uitgesplitst per rechtbank, op basis van de gegevens die door de afzonderlijke rechtbanken worden verstrekt. Het betreft de aantallen verzoeken, toekenningen, afwijzingen, intrekkingen en niet-ontvankelijkverklaringen in 2010 (hoofdstuk 5).

Omdat deze monitor een update vormt van de uitkomsten van de zesde meting, worden alleen de nieuwe gegevens en trends beschreven. De informatie over de voorgaande jaren staat wel in een aantal tabellen en figuren weergegeven, maar wordt niet opnieuw in de tekst beschreven.

2 De Wsnp: ontwikkelingen sinds de zesde meting

Sinds de totstandkoming van de zesde Monitor Wsnp, die in het najaar van 2010 verscheen en betrekking had op het jaar 2009, zijn er geen wijzigingen geweest in het wettelijk kader voor de schuldsanering natuurlijke personen.

Pilot toevoegingen bewindvoerders

Het Bureau Wsnp voert in 2011 een pilot uit waarbij een aantal bewindvoerders van overheidswege een subsidie ontvangt voor het voeren van de verzoekschriftprocedures moratorium, voorlopige voorziening en dwangakkoord in het kader van titel III van de Faillissementswet. Deze instrumenten, bedoeld voor het verhogen van het slagingspercentage van buitengerechtelijke schuldregelingen, worden tot op heden slechts in beperkte mate gebruikt. Bureau Wsnp voert deze pilot uit om te onderzoeken of het inzetten van bewindvoerders Wsnp in deze procedures een welkome aanvulling op het aanbod betekent. Bewindvoerders komen hiervoor slechts in aanmerking als zij zich houden aan de voorwaarden die zijn opgenomen in de overeenkomst die het Bureau Wsnp met de deelnemende bewindvoerders sluit.

Griffierechten

De per 1 november 2010 gewijzigde Wet griffierechten burgerlijke zaken, de Wgbz, zal naar verwachting ook effect hebben op de uitvoering van de Wsnp. Voor het neerleggen van een slotuitdelingslijst is in zaken die gestart zijn op of na 1 november 2010 griffierecht verschuldigd.

Jurisprudentie 285-verklaring

Op het gebied van de jurisprudentie is een uitspraak van de Hoge Raad van 5 november 2010 in het kader van de afgifte van de 285-verklaring vermeldenswaardig.
Deze uitspraak heeft betrekking op personen die bevoegd zijn een 285-verklaring af te geven (LJN: BN8056, Hoge Raad, 09/03912) en handelt over de afgifte van een verklaring artikel 285 Fw door een advocaat. Deze beroepsgroep is volgens artikel 48, lid 1 sub c van de Wet op het consumentenkrediet (Wck) bevoegd om schuldbemiddeling uit te voeren. De Hoge Raad stelt zich op het standpunt dat de advocaat dan ook een 285-verklaring moet kunnen afgeven. Tot dusver was dat recht volgens artikel 285, lid 1 sub f Fw voorbehouden aan het College van Burgemeester en Wethouders, of door dit college gemandateerde instanties en personen. De motivering van de Hoge Raad is vooral gericht op het bovengenoemde

artikel 48, lid 1 sub c van de Wck. Daarin worden diverse beroepsgroepen omschreven die zijn vrijgesteld van het verbod op schuldbemiddeling uit artikel 47 Wck. Naast advocaten worden daarin ook andere personen genoemd, waaronder bewindvoerders, accountants, notarissen en deurwaarders. Verschillende bewindvoerders hebben naar aanleiding van dit arrest de Raad voor Rechtsbijstand gevraagd of de uitspraak ook op hen van toepassing is. Voor de deelnemers aan de pilot waarin bewindvoerders een toevoeging (in het kader van de gefinancierde rechtsbijstand) kunnen aanvragen voor verzoeken dwangakkoord (artikel 287a Fw), moratorium (artikel 287b Fw) en de voorlopige voorziening (artikel 287, lid 4 Fw), zou dit ook voordelen met zich meebrengen. Een dergelijk verzoek wordt formeel gedaan samen met een verzoek tot toelating tot de Wsnp. Bewindvoerders hebben ervaring met de vereiste bijlagen voor dat verzoek. Recofa, het landelijk overlegorgaan van Rechters-commissaris in faillissementen en surseances van betaling, zag op voorhand geen principiële belemmeringen tegen afgifte van de verklaring 285 Fw door bewindvoerders in het kader van de Wsnp. Een enkele rechtbank had inmiddels zelfs al een verzoek gehonoreerd op basis van een door de bewindvoerder opgestelde 285-verklaring.
Naar verwachting zal de jurisprudentie de komende tijd verder uitwijzen of en in hoeverre bewindvoerders Wsnp daadwerkelijk bevoegd zijn om schuldhulpverlening uit te voeren en de verklaring uit artikel 285 Fw af te geven.

Vergoeding bewindvoerders

In de zesde meting werd al melding gemaakt van de regelgeving die in voorbereiding is om de vergoedingensystematiek van de bewindvoerders te wijzigen. Dit heeft als doel ervoor te zorgen dat de bewindvoerder de vergoeding krijgt waar hij recht op heeft. In de nieuwe situatie blijft de hoogte van de vergoeding (subsidie + salaris) hetzelfde, maar wordt getracht deze totale vergoeding in zijn geheel uit de boedel te betalen, dus niet alleen het salaris, maar ook de subsidie.[2] Daar waar de boedel niet toereikend is om de volledige vergoeding te betalen, vult de Raad voor Rechtsbijstand het verschil aan. Los hiervan zijn per 1 juli 2010 en 1 juli 2011 de subsidies en salarissen van bewindvoerders weer geïndexeerd. Op de begroting van het Ministerie van Veiligheid en Justitie zijn die subsidies voor 2010 en volgende jaren opgenomen voor een bedrag van € 18.580.000.[3] Op dit moment is het ministerie bezig met de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) van de nieuwe vergoedingensystematiek.

2 Elke keer dat de Raad voor Rechtsbijstand geen subsidie hoeft te betalen omdat het bedrag uit de boedel kan worden gehaald, wordt dit subsidiebedrag in een pot gestopt. Daaruit worden bewindvoerders betaald in die gevallen waarin de boedel niet toereikend is.
3 Bijl. Hand. II 2009/2010 32335, nr. 1, Bijlagen 1 en 2 (Subsidieoverzicht 2010, p. 221).

Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs)

In de Kamerdebatten is de aandacht meer gericht op versterking van de regierol van de gemeenten bij de minnelijke schuldhulpverlening.[4] Hiertoe is in januari 2010 een wetsvoorstel ingediend bij de Tweede Kamer voor een Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.[5] Het algemene uitgangspunt van dit wetsvoorstel is dat schuldhulpverlening een wettelijke taak van gemeenten is.[6] In de loop van 2010 is een fors aantal wijzigingen aangebracht in het oorspronkelijke wetsvoorstel.
Op 8 maart 2011 hebben de Kamerleden Sterk en Spekman een amendement ingediend.[7] Dit amendement is op 20 juni 2011 gewijzigd.[8] Met dit amendement wordt beoogd om in de schuldhulpverlening de beschikking te krijgen over een breed wettelijk moratorium. Dit moratorium kan als een uitbreiding worden gezien op het huidige zogenoemde 'smalle' moratorium zoals is vastgelegd in artikel 287b van de Faillissementswet. Deze uitbreiding houdt in dat ook beslag, executoriale verkoop en verrekening moeten kunnen worden opgeschort.
Doel van een breed wettelijk moratorium is dat de schuldhulpverlening in het kader van een minnelijk schuldhulpverleningstraject middels een 'incassostop' de gelegenheid en tijd krijgt om samen met de schuldenaar en de schuldeisers een goede schuldregeling tot stand te brengen. Soms is het dan noodzakelijk om een pas op de plaats te maken. Dat is niet alleen in het belang van de schuldenaar, die de schulden niet onnodig verder ziet oplopen met incassokosten, maar ook van de schuldhulpverlening en de schuldeisers die openstaan voor de mogelijkheden van een buitengerechtelijk akkoord. Het bestaande instrumentarium blijkt soms te tijdrovend en niet toereikend genoeg om vanuit de schuldhulpverlening te kunnen handelen als een schuldeiser als enige niet bereid is tot medewerking.

Het instrument van een moratorium mag volgens het amendement alleen gebruikt worden ingeval dat ondanks het dringende verzoek van de schuldhulpverlening geen opschorting van de kostenverhogende maatregelen plaatsvindt en dient dus alleen als ultimum remedium te worden toegepast. Het instrument kan alleen worden ingezet als de schuldeiser en de schuldenaar niet tot overeenstemming kunnen komen en er sprake is van een acute forse financiële schuldenproblematiek. Bij Algemene Maatregel van Bestuur worden voorts nadere voorwaarden gesteld. In deze AMvB zal in elk geval moeten worden opgenomen dat de verzoeker alleen gebruik kan maken van het moratorium als hij voor de eerste maal gebruikmaakt van gemeentelijke

4 Bijl. Hand. II 2008/2009 31700 VI, nr. 109. Zie ook Bijl. Hand. I 2009/2010 29942, E.
5 Bijl. Hand. II 2009/2010 32291, nrs. 1-4. De laatste stand [d.d. 1 mei 2010] is het antwoord van de regering in de Nota naar aanleiding van het Verslag van 13 april 2010 (Bijl. Hand. II 2009/2010 32291, nr. 6).
6 Bijl. Hand. II 2009/2010 32291, nr. 6, § 3.1.
7 Tweede Kamer, vergaderjaar 2010-2011, 32 291, nr. 25 1.
8 Tweede Kamer, vergaderjaar 2010-2011, 32 291, nr. 37.

schuldhulpverlening en als de schuldeiser of zijn brancheorganisatie niet bij een convenant is aangesloten.
Het Bureau Onderzoek Rijksuitgaven heeft inmiddels de mogelijke kosten van het brede moratorium in kaart gebracht.[9] Op 30 juni 2011 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel Gemeentelijke schuldhulpverlening aangenomen, waarin ook een artikel is opgenomen over het breed moratorium.[10]
Het wetsvoorstel is bij het ter perse gaan van deze monitor in behandeling bij de Eerste Kamer.

Landelijk Informatiesysteem Schulden (LIS)

In de vorige twee edities van deze monitor is in hoofdstuk 2 aandacht besteed aan de ontwikkeling van het Landelijk Informatiesysteem Schulden (LIS). Naar aanleiding van bezwaren van het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) tegen het LIS heeft de Minister van Financiën bij wijze van alternatief drie opties aan de Tweede Kamer voorgelegd.[11] Na overleg met de Tweede Kamer op 17 december 2009 heeft de minister een quick scan van die opties toegezegd.[12] De resultaten hiervan zijn op 31 maart 2010 aan de Tweede Kamer aangeboden. Hierin blijkt een voorkeur van de minister voor de optie om door middel van wetgeving het bestaansrecht en/of de taak van het LIS te formaliseren, waarbij gedacht kan worden aan het vastleggen van een publieke taak voor Stichting LIS in het kader van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening of de Wet op het financieel toezicht. Zo moet kunnen worden geborgd wie toegang krijgt tot welke gegevens en kan er worden vastgelegd dat niet-kredietverstrekkers geen toegang krijgen tot kredietgegevens die bij het BKR geregistreerd worden in het Centraal Krediet Informatiesysteem (CKI).[13] Op 13 januari 2011 heeft de vaste Kamercommissie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een pilot van een commercieel alternatief (van Experian) verkozen boven verdere uitwerking van het LIS. Het vorige kabinet had destijds een voorkeur voor verdere uitwerking van het LIS met een wettelijke basis boven twee andere varianten. Dit voorstel stuitte echter eerder op privacybezwaren van het CBP. Verschillende Kamerleden hebben hierover vragen gesteld. Zij laten de privacy van individuele betrokkenen prevaleren boven het maatschappelijke belang van het voorkomen van problematische schulden. Ze willen eerst een pilot van Experian gedurende zes maanden een kans geven, waarna Staatssecretaris De Krom de pilot met de Minister van Financiën gaat bespreken. De Krom benadrukt dat hiermee het LIS zeker niet voorgoed van tafel is.

9 Kosten van een breed wettelijk moratorium in de schuldhulpverlening, Bureau Onderzoek Rijksuitgaven, 29 april 2011.
10 Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 32 291, nr. 50.
11 Brief d.d. 15 december 2009 (Bijl. Hand. II 2009/2010 24515, nr. 173). Zie in dit verband ook de Monitor Betalingsachterstanden (Bijl. Hand. II 2009/2010 24515, nr. 171).
12 Bijl. Hand. II 2009/2010 24515, nr. 175.
13 Bijl. Hand. II 2009/2010 24515, nr. 184.

Inmiddels heeft het CBP ook kritische kanttekeningen geplaatst bij dit gezamenlijke initiatief van Experian, de Nederlandse Vereniging van Incasso-Ondernemingen (NVI) en de Nederlandse Vereniging van Handelsinformatiebureaus (NVH).[14]

Beschermingsbewind

Op 8 april 2011 heeft de ministerraad ingestemd met een wetsvoorstel van Staatssecretaris Teeven van Veiligheid en Justitie waarin wordt geregeld dat beschermingsbewindvoerders, curatoren en mentoren aan wettelijke kwaliteitseisen moeten voldoen om voor benoeming in aanmerking te komen. Een externe accountant moet elk jaar verklaren dat aan deze kwaliteitseisen is voldaan.
Aanleiding voor de regeling vormen misstanden bij beschermingsbewindvoerders. De wet regelt dat er scherper zal worden gelet op de bedrijfseconomische gang van zaken bij beschermingsbewindvoerders, curatoren en mentoren. De kantonrechter zal zich bij benoeming een oordeel vormen over hun geschiktheid. Zo worden de regels over onverenigbaarheid van functies uitgebreid. Een Wsnp-bewindvoerder komt in principe niet in aanmerking voor benoeming als beschermingsbewindvoerder omdat hij tevens de belangen van schuldeisers behartigt.

Het wetsvoorstel introduceert nadrukkelijk ook het hebben van schulden als reden om een meerderjarige onder bewind te stellen. In de bestaande situatie zijn vooral medische en psychische problemen dan wel beperkingen aanleiding om tot een onderbewindstelling over te gaan.

Hiermee groeit de kans dat op een persoon tegelijkertijd de wettelijke schuldsanering en het beschermingsbewind van toepassing zijn.
Ook is het de bedoeling personen uit de nabije omgeving meer in staat te stellen actief betrokken te zijn door hen de mogelijkheid te geven een verzoek te doen tot instelling of opheffing van curatele, bewind of mentorschap, alsmede tot ontslag van de beschermingsbewindvoerder, curator of mentor.
Het wetsvoorstel voorziet in een periodieke evaluatie van de mate waarin een ingestelde maatregel passend is. Verder komt er een regeling voor de beloning van beschermingsbewindvoerders, curatoren of mentoren.

14 Brief d.d. 13 april 2011 van het College Bescherming Persoonsgegevens inzake Zienswijze NVH/NVI.

3 Van aanvraag tot uitstroom: de cijfers

3.1 Aanvragen

Per 1 januari 2008 is de Wsnp gewijzigd. De wetgever heeft met deze wijziging uitdrukkelijk de bedoeling gehad de drempel voor de Wsnp te verhogen. Om een beeld te krijgen van een beoogd effect van deze wetswijziging is vanaf de vijfde meting het aantal aanvragen voor toelating tot de Wsnp en het percentage afwijzingen in het jaar waarop de monitor betrekking heeft, vergeleken met het jaar 2005[15], 2008 en de daaropvolgende jaren. In deze paragraaf wordt ingegaan op de aanvragen en in paragraaf 3.2 op de afwijzingen, intrekkingen en niet-ontvankelijkverklaringen.

In figuur 3.1 is te zien dat sinds de wetswijziging van 2008 het aantal verzoeken om toepassing van de Wsnp weer fors is toegenomen tot een totaal van 16.643 in 2010. Dit is 30% meer dan in 2009 en 48% meer dan in 2008. Het aantal in 2010 nadert langzamerhand weer het niveau van 2005 (18.652, een verschil van 11%). Onder de aanvragen vallen ook de pro forma verzoeken die verplicht zijn bij de verzoeken om een voorlopige voorziening, een moratorium en een dwangakkoord (zie verder par. 4.2.1 voor de aantallen). Hierdoor kan een deel van de stijging vanaf 2008 worden verklaard.[16]

Figuur 3.1 Totaal aantal aanvragen Wsnp 2005 en 2008 tot en met 2010

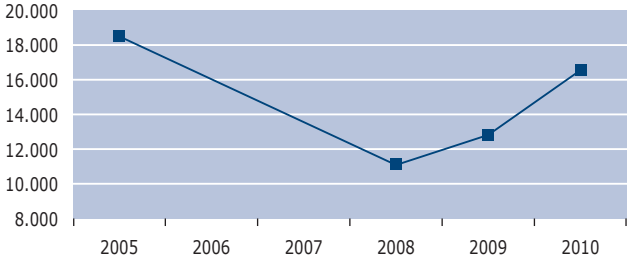

15 Het aantal aanvragen in 2005 is niet geheel vergelijkbaar met dat in 2008 en 2009, omdat het aantal in 2005 de som is van het aantal toepassingen, afwijzingen en intrekkingen in dat jaar, hetgeen vanwege de doorlooptijd tussen de datum van het indienen van het verzoekschrift en de datum van uitspraak tot (licht) andere aantallen leidt. Voor de ruwe vergelijking zijn deze aantallen goed bruikbaar. Cijfers over tussenliggende jaren zijn helaas niet beschikbaar.

16 L. Combrink-Kuiters en S.L. Peters. Quick scan belemmeringen toegang tot de Wsnp. Utrecht, 2011.

In tabel 3.1 zijn de aanvragen Wsnp opgesplitst naar rechtbank. Bij alle rechtbanken is er in 2010 sprake van een toename ten opzichte van 2009.

Tabel 3.1 Aanvragen Wsnp per rechtbank in 2005, 2008, 2009 en 2010

	2005	2008	2009	2010
Alkmaar	536	351	473	536
Almelo	806	537	586	823
Amsterdam	1.731	1.112	1.191	1.311
Arnhem	1.378	650	771	899
Assen	595	364	468	994
Breda	1.042	982	933	1.401
Den Haag	1.342	1.089	1.527	1.668
Dordrecht	443	145	150	188
Groningen	1.146	461	585	831
Haarlem	1.245	561	817	1.156
's-Hertogenbosch	1.092	602	809	854
Leeuwarden	385	358	522	555
Maastricht	818	773	543	571
Middelburg	563	346	198*	388
Roermond	510	374	314	323
Rotterdam	1.442	660	838	1.307
Utrecht	1.357	463	564	693
Zutphen	818	321	354	559
Zwolle-Lelystad	1.403	1.122	1.170	1.586
Totaal	**18.652**	**11.271**	**12.813**	**16.643**

** Gecorrigeerd aangeleverd door rechtbank Middelburg bij de aanlevering van de cijfers over 2010, waardoor het totaal van 2009 ook is veranderd (was 12.719).*

Bij vijf rechtbanken is de stijging sterk te noemen (50% of meer), te weten Assen (hier is het aantal verzoeken meer dan verdubbeld), Breda, Middelburg, Rotterdam en Zutphen. Bij vijf rechtbanken is de stijging in 2010 ten opzichte van 2009 beperkt (minder dan 10%), te weten Den Haag, 's-Hertogenbosch, Leeuwarden, Maastricht en Roermond.
Bij enkele (meest kleinere) rechtbanken in de zuidelijke provincies (Breda, Maastricht, Middelburg en Roermond) was er in 2009 nog sprake van een daling van het aantal verzoeken.
Zes rechtbanken zitten inmiddels (ruim) boven het niveau van 2005, te weten Assen, Almelo, Breda, Den Haag, Leeuwarden en Zwolle-Lelystad.

3.2 Afwijzingen, intrekkingen en niet-ontvankelijkverklaringen

3.2.1 Afwijzingen

Het totale afwijzingspercentage is in 2010 iets lager dan in 2009: 16,6% tegen 17,2%.

De wetswijziging die per 1 januari 2008 van kracht werd, had als doelstelling de toegang tot de Wsnp te beperken tot die schuldenaren die daadwerkelijk saneringsrijp zijn. De verwachting was dan ook dat het percentage afwijzingen zou stijgen. Uit figuur 3.2 blijkt dat dit effect zeer beperkt is gebleven.[17]

Figuur 3.2 Afwijzingspercentage aanvragen Wsnp 2005 en 2008 tot en met 2010

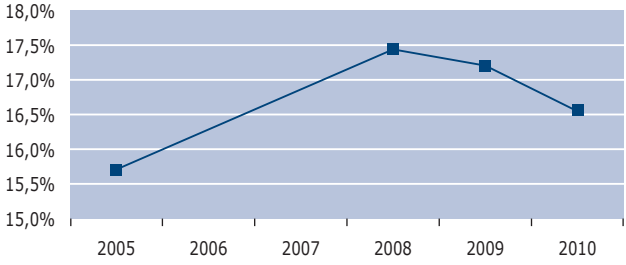

In tabel 3.2 staan het aantal afgewezen Wsnp-verzoeken en het afwijzingspercentage[18] per rechtbank. De hoogste afwijzingspercentages in 2010 zijn te zien bij de rechtbanken Arnhem en Almelo. Meer dan een kwart van de zaken wordt hier afgewezen. In 2009 waren de afwijzingspercentages ook het hoogst bij de rechtbanken Arnhem en Almelo, maar daarnaast ook bij Middelburg. In 2010 kennen Roermond, Groningen en Zutphen de laagste afwijzingspercentages (<5%). Het beeld in Leeuwarden is zeer constant: over de jaren heen liggen de afwijzingspercentages steeds rond de 5%.

17 Voor mogelijke redenen zie: L. Combrink-Kuiters en S.L. Peters. Quick scan belemmeringen toegang tot de Wsnp. Utrecht, 2011.

18 Het afwijzingspercentage is berekend als het aantal afwijzingen gedeeld door de som van het aantal afwijzingen, toepassingen en intrekkingen in een jaar. Dit leidt tot een ander getal dan wanneer het aantal afwijzingen gedeeld wordt door het aantal verzoeken in een jaar, omdat er tijd verstrijkt tussen het indienen van een verzoek en een beslissing daarover. De kolom van 2005 is gerectificeerd, omdat deze was berekend als percentage van de afwijzingen en de toewijzingen.

Tabel 3.2 Afwijzingen Wsnp-verzoeken per rechtbank in 2005, 2008 tot en met 2010

	2005		2008		2009		2010	
	Aantal	Percentage*	Aantal	Percentage*	Aantal	Percentage*	Aantal	Percentage*
Alkmaar	26	5	58	19	42	11**	91	19
Almelo	174	22	162	33	145	29	211	29
Amsterdam	368	22	118	13	105	11	85	9
Arnhem	390	28	144	30	207	35	512	33
Assen	50	9	18	6	26	9	55	8
Breda	211	21	94	11	86	10	261	20
Den Haag	286	23	209	28	185	21	242	25
Dordrecht	96	22	47	28	20	25	28	22
Groningen	68	8	22	5	50	9	41	6
Haarlem	143	12	47	12	91	13	120	13
's-Hertogenbosch	145	14	105	18	144	23	164	20
Leeuwarden	15	4	11	4	18	4	23	5
Maastricht	62	8	96	11	70	13	62	13
Middelburg	17	4	42	11	43***	32	79	24
Roermond	44	9	86	23	32	12	13	3
Rotterdam	372	27	202	30	185	24	180	22
Utrecht	186	14	190	31	107	22	125	22
Zutphen	82	10	14	4	32	10	26	5
Zwolle-Lelystad	192	14	109	11	126	13	151	13
Totaal	**2.927**	**15,7**	**1.774**	**17,4**	**1.714**	**17,2**	**2.217**	**16,6**

** Als percentage van de som van het aantal afwijzingen en toepassingen. Omdat de toepassingen (maar niet de afwijzingen) bij een deel van de rechtbanken ook de omzettingen van faillissement naar Wsnp bevatten is het percentage een lichte onderschatting.*

*** Percentage is mogelijk lager, want het aantal intrekkingen is niet bekend.*

**** Correctie ten opzichte van zesde meting door rechtbank Middelburg.*

De ontwikkeling van het afwijzingspercentage door de jaren heen verschilt aanzienlijk per rechtbank. Bij de rechtbanken van Amsterdam, Roermond, Rotterdam en Zutphen is het percentage afwijzingen in 2010, twee jaar na de wetswijziging, (nog steeds) aanzienlijk lager dan in 2005.
Vier rechtbanken (Alkmaar, Almelo, Roermond en Utrecht) kenden in 2008 een sterke stijging ten opzichte van 2005, gevolgd door een sterke daling in 2009. Rechtbank Breda was de sterkste daler in 2009 (ten opzichte van 2005). In 2010 is deze daling omgebogen in een forse stijging naar het oorspronkelijke niveau van 2005.
Roermond vertoont een opvallend beeld, in die zin dat de sterke stijging van 2008 (ten opzichte van 2005) in 2009 en 2010 weer volkomen teniet is gedaan (voor de figuren zie bijlage 3).

3.2.2 Intrekkingen

In 2010 werden in totaal 1.607 verzoeken Wsnp ingetrokken; in 2009 waren dat er 920 en in 2008 607.

In tabel 3.3 zijn de intrekkingen in percentages weergegeven van het totaal aantal door de rechtbank geregistreerde verzoeken. Hieruit blijkt dat dit percentage continu stijgt.

Tabel 3.3 Aantal intrekkingen per jaar en in percentages van het totaal aantal verzoeken (2008 tot en met 2010)

	Aantal	Percentage
2008	607	5,6%
2009	920	7,2%
2010	1.607	9,7%

Bron: Rechtbanken

Het stijgen van het aantal intrekkingen hangt mogelijk samen met een toenemend aantal dwangakkoorden (zie verder hoofdstuk 5).[19]

3.2.3 Niet-ontvankelijkverklaringen

De groei van het percentage niet-ontvankelijkverklaringen die in 2009 optrad t.o.v. 2008, is in 2010 gestabiliseerd. Het aantal en het percentage niet-ontvankelijkverklaringen over de laatste drie jaar zijn in tabel 3.4 weergegeven.

Tabel 3.4 Aantal niet-ontvankelijkverklaringen per jaar en in percentages van het totaal aantal verzoeken (2008 tot en met 2010)

	Aantal	Percentage
2008	247	2,3%
2009	594	4,7%
2010	849	4,6%

Bron: Rechtbanken

19 Gevraagd is aan de rechtbanken om de intrekkingen nader te specificeren in intrekkingen van pro forma verzoekschriften en overige intrekkingen. De rechtbankadministratie kent dit onderscheid echter niet.

3.3 Instroom

3.3.1 Aantallen

In 2010 zijn door de rechter in totaal 11.375 schuldsaneringen uitgesproken, 2.400 meer dan in 2009 (figuur 3.3). Vooral in het laatste kwartaal nam de instroom in de Wsnp duidelijk toe. Hiermee zet de stijging die halverwege 2009 is ingezet, stevig door.

Figuur 3.3 Aantal uitgesproken schuldsaneringen naar jaar van uitspraak

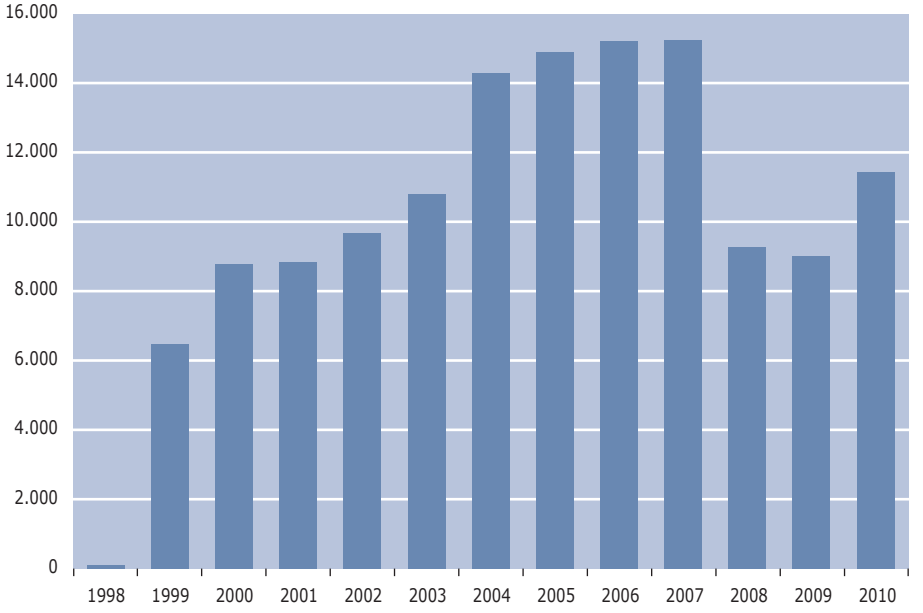

Bron: CBS

Om het aantal uitspraken bij de verschillende rechtbanken met elkaar te kunnen vergelijken, wordt gekeken naar het aantal uitspraken per 100.000 inwoners van 18 jaar of ouder in het betreffende arrondissement. Deze relatieve aantallen uitgesproken schuldsaneringen lopen sterk uiteen (figuur 3.4). In 2010 werden, net als in 2009, in relatieve zin verreweg de minste schuldsaneringen uitgesproken door rechtbank Dordrecht (27 per 100.000 volwassenen). Het arrondissement Middelburg valt op doordat het relatieve aantal uitgesproken schuldsaneringen hier fors is gestegen: van 35 uitspraken per 100.000 volwassenen in 2009 tot 86 in 2010. Net als in de voorgaande jaren werden in 2010 verreweg de meeste schuldsaneringen uitgesproken in Zwolle-Lelystad (190 per 100.000 inwoners van 18 jaar of ouder).

De ontwikkelingen ten opzichte van het voorgaande jaar verschillen sterk per arrondissement. Alleen in Maastricht en Leeuwarden was in 2010, vergeleken met 2009, sprake van een lichte daling van het relatieve aantal uitgesproken schuldsaneringen. In de overige arrondissementen liepen de stijgingen uiteen van nog geen 3% in Amsterdam tot 86% in Zutphen en 149% in Middelburg.

Figuur 3.4 Relatief aantal uitgesproken schuldsaneringen per rechtbank, 2009-2010

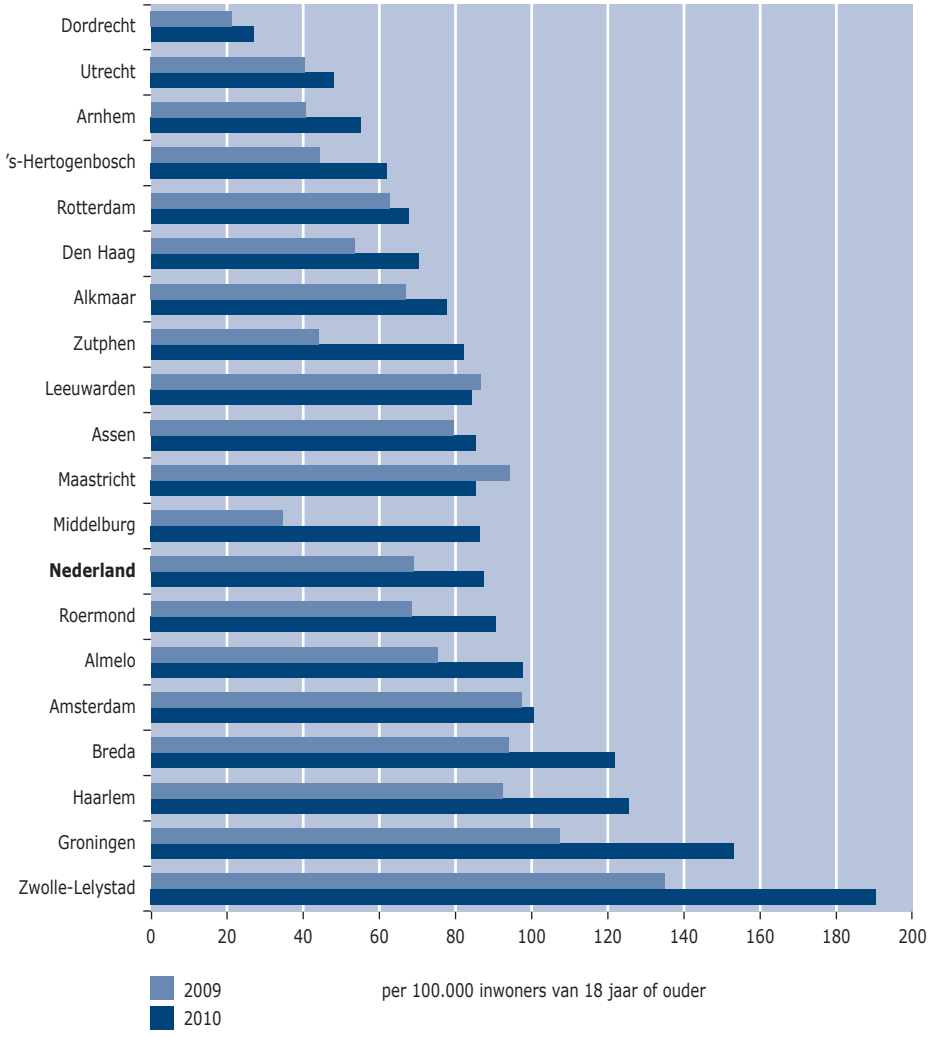

Bron: CBS

3.3.2 Omzettingen van faillissement in schuldsanering

Het aantal omzettingen van een faillissement in een schuldsanering ligt jaarlijks rond de 500 à 600. In 2010 was dit aantal, bijna 800 omzettingen, hoger dan in voorgaande jaren (tabel 3.5). Toch was het percentage omzettingen van het totaal aantal uitgesproken schuldsaneringen in 2010 lager dan in 2009.

Tabel 3.5 Aantal omzettingen van faillissement in schuldsanering per jaar

	Aantal	Als percentage van het aantal uitgesproken schuldsaneringen
2005	609	4,1%
2006	598	4,0%
2007	535	3,5%
2008	481	5,2%
2009	641	7,2%
2010	789	6,9%

Bron: CIR (2005) en Raad voor Rechtsbijstand (RvR)

3.3.3 Kenmerken

Ook in deze monitor zijn enkele kenmerken van de schuldsaneringszaken onderzocht (zie tabel 3.6). Ten eerste blijkt dat sinds de start van de Wsnp het aandeel dubbele boedels[20] vrijwel constant is gebleven. Net als in 2009 is het percentage ongewijzigd op 23% uitgekomen. Gemiddeld over de periode 2001-2010 was het aandeel dubbele boedels 22%.

Tabel 3.6 Kenmerken zaken op boedelniveau, naar jaar van uitspraak (in %)

	2006	2007	2008	2009	2010	Gemiddelde 1999-2010
Boedel						
Enkele boedel*	77,4	77,4	77,1	77,4	77,4	78,2
Dubbele boedel*	22,6	22,6	22,9	22,6	22,6	21,8
N (boedels)	**12.329**	**12.365**	**7.490**	**7.308**	**9.272**	**96.850**
Zaaksoort						
(Ex-)ondernemer	16,6	15,4	17,1	20,7	20,3	17,6
Particulier	83,4	84,6	82,9	79,3	79,7	82,4
N (boedels)	**12.329**	**12.365**	**7.490**	**7.308**	**9.272**	**96.850**

** Dit gegeven wordt pas sinds 2001 geregistreerd*

Bron: CBS

20 Een dubbele boedel is hier een boedel die uit twee zaken bestaat, namelijk de zaak van de schuldenaar en de zaak van de persoon met wie de schuldenaar in algehele gemeenschap van goederen is gehuwd of een geregistreerd partnerschap heeft afgesloten en die tevens is toegelaten tot de wettelijke schuldsanering.

Een schuldsanering kan betrekking hebben op een particulier of een (ex-)ondernemer. Het aandeel boedels met betrekking tot (ex-)ondernemers was in 2010 vergelijkbaar met het voorgaande jaar, maar is in de loop der jaren gestegen. In 2010 ging het om 20% van de boedels, tegen 21% in 2009.

Tabel 3.7 toont enkele kenmerken van de personen die per jaar in de wettelijke schuldsanering terechtkomen. Bekeken naar vorm van het huishouden[21] blijkt dat het aandeel alleenstaanden dat in 2010 werd toegelaten tot de Wsnp, met 39% licht is gestegen ten opzichte van 2009. Het aandeel eenoudergezinnen is gelijk gebleven op nog geen 20%. Het aandeel personen deel uitmakend van de groep 'stel zonder kinderen' is afgenomen tot bijna 14%. Tot slot had 27,5% van de zaken betrekking op personen behorend tot de groep 'stel met kinderen'.
De gemiddelde leeftijd van de sanieten was in 2010 41,9 jaar. Dat is vrijwel gelijk aan 2009 (41,8 jaar).

Tabel 3.7 Kenmerken zaken op zaakniveau, naar jaar van uitspraak (in %)

	2006	2007	2008	2009	2010	Totaal 1999-2010
Vorm van het huishouden						
Alleenstaand	39,7	38,1	38,8	38,2	39,3	34,6
Eenoudergezin	17,9	19,0	17,4	19,5	19,5	16,0
Behoort tot stel met kinderen	27,7	26,3	26,2	27,1	27,5	29,1
Behoort tot stel zonder kinderen	14,7	16,7	17,6	15,2	13,7	20,3
N (zaken)	**3.436**	**1.879**	**3.128**	**3.920**	**4.946**	**32.828**
Leeftijd						
18-20 jaar	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,5
21-35 jaar	34,2	31,5	30,4	30,8	30,3	36,7
36-50 jaar	44,9	46,8	47,6	47,4	48,3	44,9
51-64 jaar	18,1	18,7	19,4	19,2	19,2	16,0
65 jaar en ouder	2,4	2,7	2,5	2,5	2,1	2,0
Gemiddelde leeftijd in jaren	41,1	41,6	41,9	41,8	41,9	40,2
N (zaken)	**15.112**	**15.135**	**9.196**	**8.962**	**11.373**	**13.3078**
Sekse						
Man	49,8	49	50,3	51,8	51,6	51,7
Vrouw	50,2	51	49,7	48,2	48,4	48,3
N (zaken)	**4.934**	**2.671**	**2.796**	**3.321**	**3.949**	**40.930**

Bron: CBS

21 De vorm van het huishouden wordt op het niveau van de schuldenaar weergegeven, en niet op het niveau van een huishouden. Dit betekent dat een stel waarvan beide partners in de Wsnp zitten, nu tweemaal geteld wordt als 'deel uitmakend van een stel'. Reden is dat niet alle stellen die samen een huishouden vormen, eenvoudig en betrouwbaar genoeg onderscheiden kunnen worden.

3.3.4 Gegevens uit de 285-verklaring

Bij de aanvraag van een wettelijke schuldsanering moet de schuldenaar een verzoekschrift indienen en een verklaring (volgens artikel 285, lid 1 van de Faillissementswet). In deze zogenoemde 285-verklaring staan onder andere financiële gegevens van de schuldenaar, zoals diens inkomen, de hoogte van de schulden, gegevens over het ontstaan en de aard van de schulden en gegevens over de minnelijke schuldhulpverlening. Op de volgende pagina's worden enkele kenmerken afkomstig uit de 285-verklaringen besproken.

3.3.5 Boedelinkomen[22] en schuldenlast[23]

Het gemiddelde inkomen[24] per boedel in de schuldsaneringsregeling bedroeg in 2010 voor particulieren € 1.190 en voor (ex-)ondernemers € 1.282 (figuur 3.5). Voor zowel particulieren als (ex-)ondernemers is het gemiddelde inkomen licht gedaald. Gecorrigeerd voor inflatie is het gemiddelde inkomen per boedel in de gehele periode 1999-2010 voor particulieren met 3,4% toegenomen en voor (ex-)ondernemers met 2,8%. Gedurende deze hele periode lag het inkomen van particulieren steeds net iets onder dat van de (ex-)ondernemers.

Figuur 3.5 Gemiddeld boedelinkomen (gecorrigeerd voor inflatie)

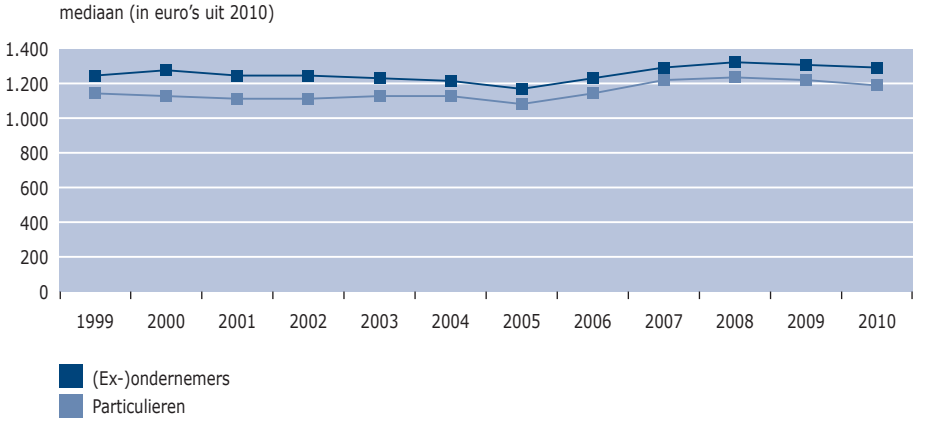

Bron: CBS, 285-verklaringen

22 Het boedelinkomen is het inkomen dat toekomt aan de boedel. Bijzondere bijstand, kinderbijslag, studiefinanciering, uitkeringen op grond van de Wet tegemoetkoming studiekosten, huurtoeslag, pleegkindvergoeding, vangnetregeling, woonkostentoeslag, zorgtoeslag, toeslag kinderopvang/tegemoetkoming kosten kinderopvang en wezenuitkering vallen hier niet onder.

23 Het inkomen en de schuldenlast worden mogelijk te laag ingeschat. In sommige gevallen is het inkomen in de 285-verklaring namelijk niet het feitelijke inkomen, maar het (lagere) inkomen dat resteert na aftrek van de beslagen. Ook zijn niet altijd alle schulden opgenomen in de verklaring. Dit is het geval wanneer de verklaring is gebaseerd op alleen de gegevens die zijn geregistreerd in het minnelijke traject.

24 Hier is de mediaan (de middelste waarneming) als maat gebruikt . De reden hiervoor is dat het rekenkundig gemiddelde in dit geval minder betrouwbaar is vanwege enkele zeer hoge inkomens die dit gemiddelde sterk omhoog halen.

De gemiddelde[25] schuldenlast per boedel is in 2010 voor (ex-)ondernemers fors gedaald tot € 83.400. In de voorgaande twee jaren lag dit bedrag nog rond de € 98.000 (zie figuur 3.6). Bij de particulieren is de gemiddelde schuld per boedel sinds 2002 constant gestegen. In 2010 kwam het gemiddelde schuldbedrag per boedel uit op € 32.100, terwijl dit in 2002 nog € 17.330 was.

Figuur 3.6 Gemiddelde schuldenlast per boedel (gecorrigeerd voor inflatie)

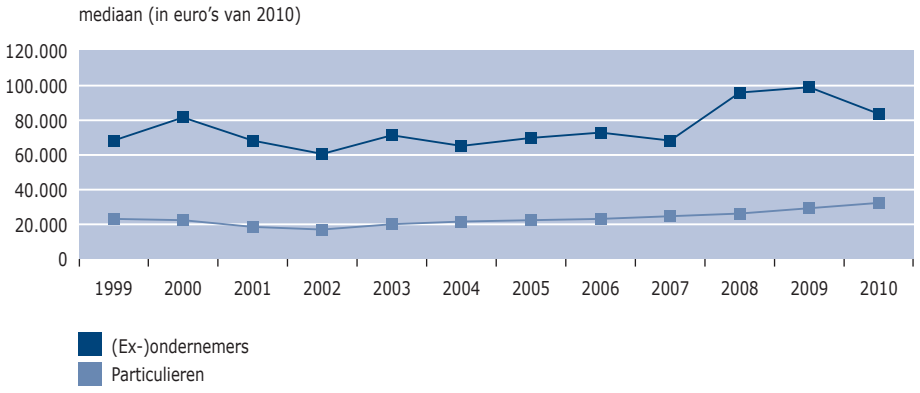

Bron: CBS, 285-verklaringen

3.3.6 Ontstaan van schulden en voortraject schuldsanering

De redenen waardoor de schulden zijn ontstaan, verschillen duidelijk bij particulieren en (ex-)ondernemers (zie tabel 3.8). In 2010 was een terugval in inkomen opnieuw de belangrijkste oorzaak van de schulden bij de (ex-)ondernemers. In 89% van de gevallen werd deze oorzaak opgegeven, iets meer dan in 2009. De overige drie mogelijke oorzaken die worden onderscheiden op de 285-verklaring vertonen geen opvallende ontwikkeling sinds 2007.

Ook bij particulieren was inkomensterugval in toenemende mate een belangrijke oorzaak voor het ontstaan van de schulden. Andere belangrijke oorzaken waren voor particulieren overbesteding en compensatiegedrag[26] (beide rond 36%). Ook deze oorzaken werden in 2010 vaker opgegeven dan in 2009. Het aandeel compensatieschulden stijgt voor particulieren al enkele jaren: van 29% in 2007 tot 36% in 2010.

25 Ook hier is gebruikgemaakt van de mediaan, om dezelfde reden als bij het inkomen.
26 Te veel uitgeven als compensatie bij psychische problemen. Dit kan zich uiten in verslaving aan bijvoorbeeld drank, drugs, gokken of in dwangmatige kooplust.

Tabel 3.8 Kenmerken van schulden (in %)

	Particulieren				(Ex-)ondernemers			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Reden van schulden								
Echtscheiding	18,3	20,7	21,2	21,3	11,7	12,8	11,7	12,4
Inkomensterugval	48,7 *	48,9 *	52,8 *	53,8 *	84,3 *	77,4 *	88,1 *	88,6 *
Overbesteding	43,4 *	38,1 *	36,3 *	36,6 *	16,2	17,2	16,1	13,6
Compensatie	29,0 *	31,2 *	35,6 *	36,2 *	16,8	17,5	15,2	15,5
N	**1.911**	**2.344**	**3.014**	**3.829**	**197**	**274**	**461**	**669**
Voorkomen schuldtypen die een grond van weigering kunnen vormen								
Boete voor verkeersovertreding	11,4 *	4,7 *	7,6 *	6,4 *	12,2	4,1	6,8	7,8
Boete als schadevergoeding	0,6	0,4	0,5	0,5	0,8	-	0,8	0,8
Boete voor misdrijf	2,1 *	1,0 *	0,6 *	0,4 *	2,3	0,5	0,8	1,1
Fraude	3,4	3,0	2,7	2,1	1,5	0,5	1,9	1,5
Belastingschuld	24,3	23,1	24,8	21,7	36,6	30,6	31,1	27,5
N	**841**	**2.388**	**3.252**	**4.163**	**131**	**389**	**618**	**741**

** p < 0,01 (Chi-kwadraattoets o.b.v. jaar van uitspraak)*
Bron: CBS, 285-verklaringen

Bepaalde soorten schulden kunnen een grond vormen om toelating tot de Wsnp te weigeren: boetes voor verkeersovertredingen en misdrijven, boetes als schadevergoeding en schulden ontstaan als gevolg van fraude. Bij de schuldsaneringen die in 2010 van start zijn gegaan, had 6% van de particulieren en 8% van de (ex-)ondernemers openstaande schulden wegens een of meer boetes voor verkeersovertredingen. Daarnaast heeft 2% van de particulieren en van de (ex-)ondernemers een of meer fraudevorderingen gehad. Boetes voor misdrijven en boetes als schadevergoeding kwamen bij particulieren in ongeveer 0,5% van de gevallen voor. Bij (ex-)ondernemers was dat ongeveer 1%. Tot slot had 22% van de particulieren en 28% van de (ex-)ondernemers die in 2010 instroomden in de Wsnp belastingschulden.

Tabel 3.9 bevat gegevens uit de 285-verklaring, onder andere over het minnelijke traject. Net als in de voorgaande jaren werden in 2010 de 285-verklaringen nog altijd in verreweg het grootste deel van de gevallen opgemaakt door een instantie voor schuldhulpverlening of budgetbeheer. Dit geldt voor zowel particulieren (87% van de zaken) als voor (ex-)ondernemers (93%). Bij particulieren vertoont dit percentage sinds 2008 een stijgende lijn. Tegelijk is het aandeel 285-verklaringen die zijn opgemaakt door de dienst Sociale Zaken van de gemeente of het CWI bij particulieren afgenomen: van 20% in 2008 tot 8% in 2010.

Tabel 3.9 Overige gegevens uit de 285-verklaringen (in %)

	Particulieren				(Ex-)ondernemers			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Instantie die verklaring opmaakte								
GSD/CWI	15,6 *	19,7 *	10,0 *	8,2 *	9,7	8,0	5,9	6,2
Schuldhulpverlening/ budgetbeheer	81,3 *	75,6 *	84,0 *	86,8 *	87,2	90,2	92,2	93,4
Maatschappelijk werk	3,2	4,7	5,6	4,7	2,6	1,5	1,6	0,4
Onbekend	-	-	0,3	0,3	0,5	0,3	0,3	-
N	**1.259**	**1.201**	**1.440**	**1.428**	**195**	**326**	**374**	**242**
Minnelijk traject gestart	78,7 *	78,8 *	88,2 *	90,8 *	62,3 *	60,3 *	56,4 *	67,5 *
N	**2.153**	**2.706**	**3.282**	**4.187**	**276**	**443**	**638**	**759**
Akkoord aangeboden in minnelijk traject	42,5 *	51,2 *	70,1 *	67,6 *	26,8 *	22,1 *	34,5 *	41,7 *
N	**2.008**	**2.573**	**3.178**	**4.099**	**235**	**402**	**603**	**729**
Doorverwezen door schuldhulpverlener naar								
Maatschappelijk werk	7,1 *	5,8 *	6,9 *	5,2 *	2,2	3,6	3,1	2,8
Huisarts	0,1	0,3	0,2	0,1	0,7	0,2	-	-
Verslavingszorg	0,7	0,7	0,6	0,8	-	0,2	0,2	0,8
Andere instantie	7	7,5	5,5	4,6	3,7	2,2	2,8	2,7
Niet verwezen	86,8 *	87,9 *	88,4 *	90,4 *	94,9	94,4	94,8	94,3
Gebruikte voorzieningen								
Geen	49,5 *	44,0 *	37,2 *	40,1 *	79,7 *	83,1 *	73,0 *	68,9 *
Budgetbeheer	41,4 *	47,2 *	52,7 *	49,6 *	13,8 *	12,4 *	19,3 *	25,6 *
Budgettraining	2,3 *	3,3 *	4,0 *	3,8 *	1,1	2,3	1,6	1,6
Budgetbegeleiding	20,9 *	23,9 *	26,8 *	26,9 *	8,7	7,7	7,5	12,1
Gesprekkenmodel	6,4 *	7,5 *	12,4 *	11,1 *	4,3	3,6	6,9	5,5
N	**2.153**	**2.706**	**3.282**	**4.187**	**276**	**443**	**638**	**759**

** p < 0,01 (Chi-kwadraattoets o.b.v. jaar van uitspraak)*
Bron: CBS, 285-verklaringen

Voorafgaand aan hun toetreding tot de Wsnp in 2010 heeft 91% van de particulieren en 67% van de (ex-)ondernemers een minnelijk traject doorlopen zonder positief resultaat. Bij particulieren is dit percentage sinds 2007 continu gestegen. Bij (ex-)ondernemers daalde het aandeel tot en met 2009 juist. In 2010 is binnen deze groep het aandeel sanieten waarbij eerst een minnelijk traject is gestart, voor het eerst weer toegenomen.

Bij particulieren is het aandeel Wsnp-zaken waarbij tijdens het minnelijk traject een akkoord is aangeboden, in 2010 voor het eerst in jaren gedaald, en wel naar 68%. In de voorgaande jaren was nog een sterk stijgende trend zichtbaar. Bij de (ex-)ondernemers is dit aandeel gestaag toegenomen: van 22% in 2008 tot 42% in 2010.

In 2010 maakte 60% van de particulieren die toetraden tot de Wsnp gebruik van hulpmiddelen om de financiën weer onder controle te krijgen. In 2009 gold dat nog voor 63% van de particulieren. Bij de (ex-)ondernemers was dit aandeel duidelijk lager (31%), maar sinds enkele jaren is hier wel een stijging zichtbaar. In 2008 maakte nog 17% van de sanieten uit deze groep gebruik van hulpmiddelen.

Veruit het meest gebruikte hulpmiddel bij particulieren is budgetbeheer. In 2010 maakte de helft van de particulieren hier gebruik van. Daarnaast maakte ruim een kwart van de particuliere sanieten gebruik van budget-begeleiding. Bij (ex-)ondernemers werd veel minder gebruikgemaakt van hulpmiddelen. Maar ook binnen deze groep was budgetbeheer met 26% het meest populair. Budgetbegeleiding werd gebruikt door 12% van de (ex-)ondernemers.

3.4 Proces

3.4.1 Hoger beroepszaken

Slechts in een klein deel van de zaken gaat een schuldsanering van start na een hoger beroep. In de periode 1998-2010 kwam dit in totaal 2.130 keer voor. Dat komt neer op 1,6% van het totaal aantal schuldsaneringen dat in deze periode is gestart (zie tabel 3.10). In deze periode lag het aandeel hoger beroepszaken het hoogst in het ressort Arnhem (2,2%) en het laagst in het ressort Leeuwarden (0,8%).

Door de jaren heen bekeken valt op dat het percentage hoger beroepszaken in het ressort ’s-Hertogenbosch in 2010 is gestegen tot 2,7%. In de voorgaande jaren was hier nog sprake van een dalende trend. Voor Nederland als geheel ging in 2010 1,5% van de schuldsaneringen van start na een hoger beroep.

Tabel 3.10 Toepassingen na hoger beroep naar ressort, 1998 – 2010 (in %)

	2006	2007	2008	2009	2010	Gemiddelde 1998-2010
Amsterdam	1,3	1,6	1,5	1,1	1	1,3
Arnhem	2,4	3,5	1,7	2	1,7	2,2
Den Haag	2,8	2,8	4,2	1,3	1,2	1,7
’s-Hertogenbosch	1,2	1,9	1,6	1,5	2,7	1,5
Leeuwarden	1,4	0,8	0,2	1,1	0,7	0,8
Nederland	**1,8**	**2,3**	**2,0**	**1,4**	**1,5**	**1,6**

Bron: CBS

3.4.2 Lopende zaken

Sinds de wetswijziging van 1 januari 2008 worden er jaarlijks meer schuldsaneringen beëindigd dan uitgesproken[27]. Tot en met 2007 nam het totale aantal lopende zaken juist elk jaar toe (figuur 3.7). Op 31 december 2010 stonden nog 32.095 schuldsaneringen open, 5% minder dan een jaar eerder.

Figuur 3.7 Aantal lopende schuldsaneringen per jaar, 1999-2010 (peildatum 31 december)

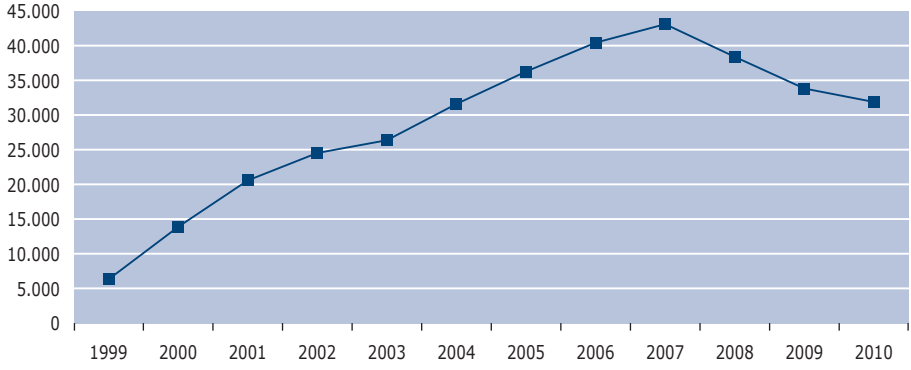

Bron: CBS

Het aantal lopende schuldsaneringen is in 2010 het sterkst gedaald in Middelburg en Dordrecht, met zo'n 25% ten opzichte van eind 2009 (figuur 3.8). Ook in Rotterdam en Utrecht daalde het aantal lopende schuldsaneringen stevig (20%). Daarentegen vonden er stijgingen plaats in de arrondissementen Den Haag (+7%), Breda (+8%) en Leeuwarden (+18%).

27 In deze publicatie wordt een schuldsanering als beëindigd beschouwd vanaf de datum dat de eindzitting heeft plaatsgevonden waarbij de rechter de schuldsanering ten einde heeft verklaard. De slotuitdeling waarbij de schuldeisers (een deel van) de openstaande schulden terugbetaald krijgen, vindt op een later moment plaats.

Figuur 3.8 Aantal lopende schuldsaneringen per arrondissement per jaar, 2009 en 2010 (peildatum 31 december)

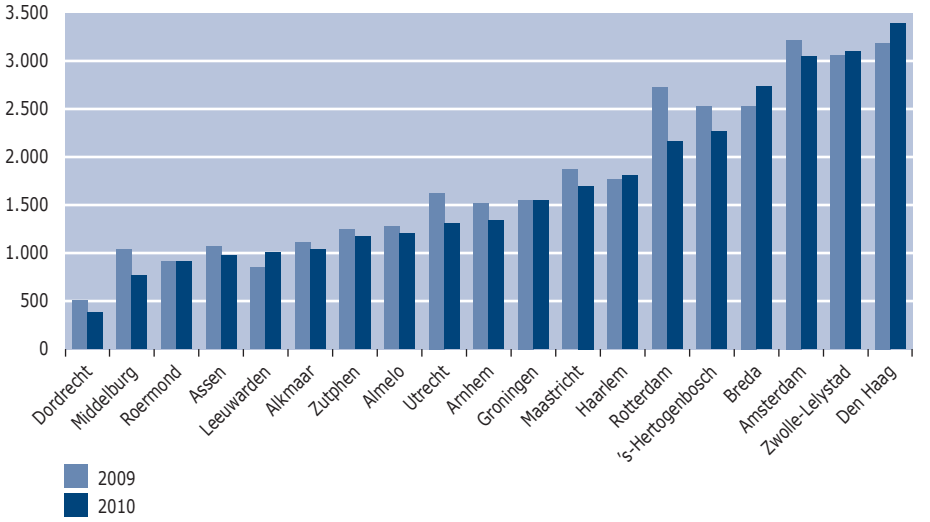

Bron: CBS

3.4.3 Bewindvoerders

Het aantal actieve bewindvoerders (bewindvoerders met een of meer lopende zaken)[28] blijft elk jaar dalen (figuur 3.9). Op 31 december 2010 telde Nederland 715 actieve bewindvoerders, 84 minder dan in 2009. Ten opzichte van mei 2005 (1.359 actieve bewindvoerders) is het aantal actieve bewindvoerders bijna gehalveerd.

Figuur 3.9 Aantal actieve bewindvoerders

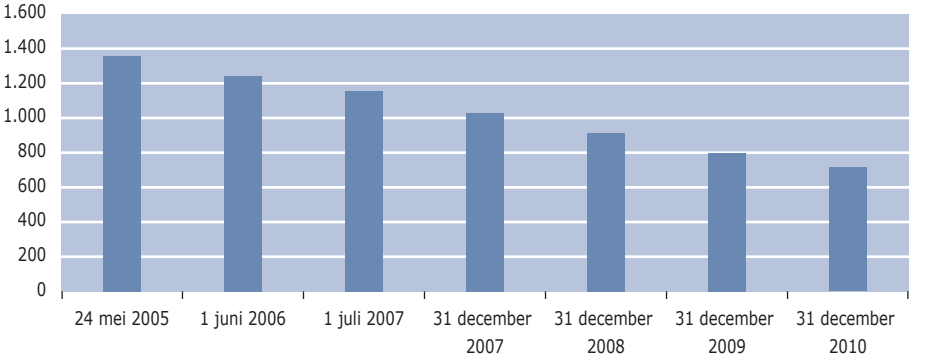

Bron: 2005 tot en met 2007: IVA, 2008 tot en met 2010: CBS

28 Sinds de vierde meting (editie 2008) wordt het aantal actieve bewindvoerders gerapporteerd in plaats van het aantal ingeschreven bewindvoerders zoals in de voorgaande metingen. De reden hiervoor is dat ingeschreven bewindvoerders zonder lopende zaken lang niet altijd beschikbaar zijn voor nieuwe zaken. De capaciteit aan bewindvoerders wordt daarom beter weergegeven met alleen de actieve bewindvoerders.

Ook het aandeel advocaten onder de actieve bewindvoerders nam in 2010 verder af. Het kwam op 31 december 2010 uit op 44%. De advocaten behandelen een relatief klein deel van de Wsnp-zaken: eind 2010 ging het om 11% van de lopende schuldsaneringen. Eind mei 2005 was dat nog 23,5%.

Het percentage advocaten onder de actieve bewindvoerders verschilt in 2010 sterk per arrondissement (figuur 3.10). Het laagst was het in Amsterdam (9%), en verreweg het hoogst in ’s-Hertogenbosch (63%), Assen (60%) en Almelo (59%).

Figuur 3.10 Percentage advocaten onder de actieve bewindvoerders per arrondissement

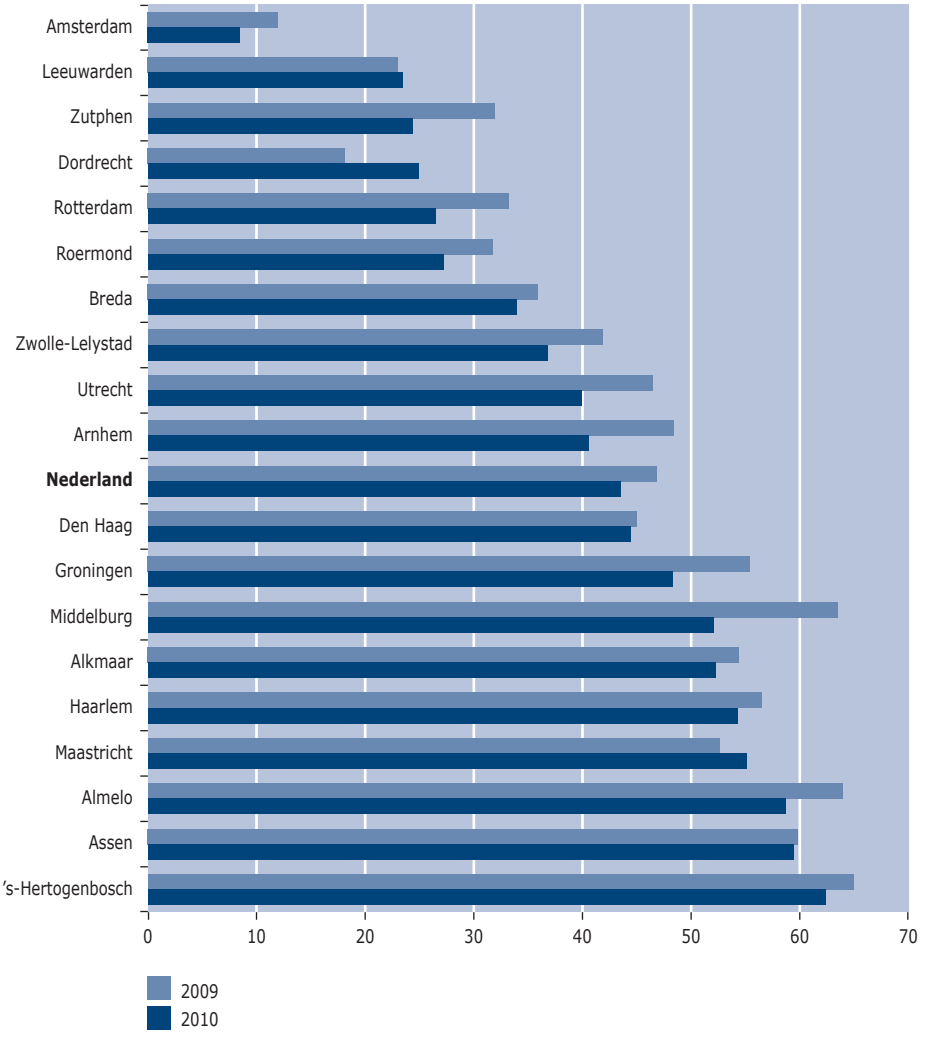

Bron: CBS

Zoals reeds vermeld waren er op 31 december 2010 in totaal 32.000 lopende zaken die behandeld werden door 715 actieve bewindvoerders (figuren 3.7 en 3.9). Dat komt overeen met gemiddeld 45 zaken per actieve bewindvoerder, iets meer dan eind 2009 (42,2 zaken per bewindvoerder). Tussen advocaten en niet-advocaten verschilt het aantal lopende zaken echter enorm: eind 2010 behandelden advocaten die optraden als bewindvoerder gemiddeld 9 zaken per persoon, terwijl dit voor de niet-advocaten 54 zaken per persoon was. Het gemiddeld aantal lopende schuldsaneringen per advocaat-bewindvoerder was op 31 december 2010 verreweg het hoogst in de arrondissementen Groningen (37 zaken per advocaat) en Middelburg (30 zaken per advocaat). In Leeuwarden was dit aantal met 1,5 zaken per advocaat het laagst.

Figuur 3.11 Gemiddeld aantal zaken naar type bewindvoerder, per arrondissement

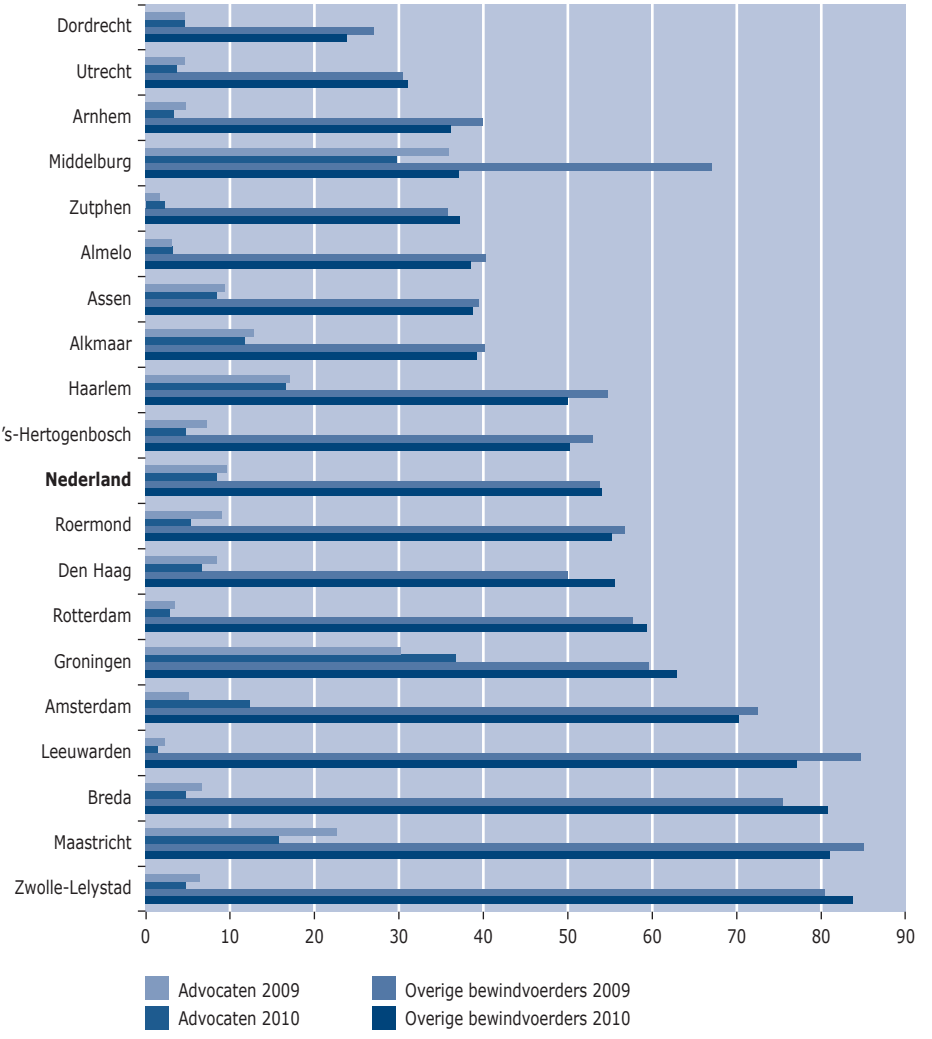

Bron: CBS

Voor de 'overige' bewindvoerders was de werklast eind 2010 het hoogst in Zwolle-Lelystad en Maastricht met respectievelijk gemiddeld 84 en 81 zaken per bewindvoerder. In Dordrecht behandelden niet-advocaat-bewindvoerders gemiddeld 24 zaken per persoon. Eind 2009 hadden de bewindvoerders in Middelburg nog een opvallend hoge werklast: gemiddeld 67 zaken per persoon, maar eind 2010 was dat weer afgenomen tot 37.

Net als in de voorgaande jaren was eind 2010 het merendeel van de actieve bewindvoerders werkzaam in één arrondissement. Slechts 2% van de actieve bewindvoerders was werkzaam in meer dan drie arrondissementen.

Tabel 3.11 Bewindvoerders naar aantal arrondissementen waarin actief

	1 juni 2006		1 januari 2008		1 januari 2009		1 januari 2010		1 januari 2011	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Eén arrondissement	894	72,0	844	81,9	737	80,5	677	81,7	564	78,8
Twee arrondissementen	224	18,0	119	11,6	114	12,5	105	12,7	100	14,0
Drie arrondissementen	68	5,5	42	4,1	39	4,3	28	3,4	38	5,3
Meer dan drie arrondissementen	56	4,5	25	2,4	25	2,7	19	2,3	14	2,0
Totaal	**1.242**	**100**	**1.030**	**100**	**915**	**100**	**829**	**100**	**716**	**100**

Bron: 2006: IVA, 2008, 2009 en 2010: CBS

Als vuistregel wordt een jaarmaximum van 250 zaken[29] per bewindvoerder gehanteerd. Met een landelijk gemiddelde van 45 zaken per actieve bewindvoerder is er in principe dus ruim voldoende bewindvoerderscapaciteit[30]. Op 31 december 2010 waren er slechts 13 bewindvoerders die meer dan 250 lopende zaken[31] behandelden. Eind 2009 waren dit er nog 26.

29 Het richtsnoer is eigenlijk maximaal 1.250 zaakpunten. Voor elk zaaktype wordt een puntengetal naar gelang het gewicht van de zaak toegekend:
Enkele particulier 5 punten
Dubbele particulier 3 punten (per zaak)
Enkele ondernemer 10 punten
Dubbele ondernemer 6 punten (per zaak).

30 Bewindvoerders zijn per arrondissement niet fulltime beschikbaar, omdat een deel voor meer dan één arrondissement werkt. Daarnaast zijn advocaten evenmin fulltime bewindvoerder. Maar zelfs bij een beschikbaarheid van één dag per week per arrondissement is het aantal bewindvoerders nog voldoende.

31 Omdat berichten van beëindiging niet altijd direct aan de Raad voor Rechtsbijstand worden doorgegeven, is het mogelijk dat een deel van deze zaken reeds is afgerond.

3.5 Uitkomsten

3.5.1 Einduitkomst naar startjaar

Om een beeld te krijgen van de (kans op een bepaalde) einduitkomst en van de duur van zaken is op 31 december 2010 gekeken naar de stand van zaken van schuldsaneringen die vóór 31 december 2007 zijn gestart. De reden voor deze selectie is dat het doorgaans zo'n drie jaar duurt voordat een schuldsanering eindigt met een schone lei. Daarentegen kan een schuldsanering al na enkele maanden eindigen met een akkoord of een faillissement. Als bij de beëindigingen ook zaken in beschouwing worden genomen uit de periode 2008-2010, zou dat dus tot een vertekend beeld leiden. Er zouden dan onevenredig veel zaken voorkomen die beëindigd zijn in een akkoord of een faillissement en onevenredig weinig toekenningen schone lei. Dit effect speelt ook voor zaken met 2007 als startjaar, zij het in mindere mate.

In de tabellen 3.12a tot en met 3.12c staan de einduitkomsten van de zaken weergegeven die vóór 31 december 2007 zijn gestart. Tabel 3.12a geeft een totaalbeeld, daarna volgt een uitsplitsing naar particulieren (tabel 3.12b) en (ex-)ondernemers (tabel 3.12c).

Tabel 3.12a Wijze van zaakbeëindiging naar startjaar van de zaak (in %), totaal

	2003	2004	2005	2006	2007	Totaal 1998-2007
Toekenning schone lei	70,0	70,8	72,7	72,9	68,0	70,6
Faillissement	18,0	17,2	14,8	10,7	8,6	14,8
Akkoord	1,5	2,2	2,5	2,6	2,8	2,8
Overige	10,4	9,8	10,0	13,8	20,7	11,7
	100	100	100	100	100	100
N (zaken)	**10.582**	**14.029**	**14.263**	**13.902**	**10.802**	**96.818**
Aantal nog lopende zaken	**15**	**31**	**403**	**1031**	**4145**	**5643**

Bron: CBS

Van alle zaken die tussen 1998 en 2007 zijn gestart, is 71% beëindigd met een schone lei. Verder eindigde 15% van deze zaken in een faillissement en 3% met een akkoord. Het aandeel 'overige beëindigingen' bedroeg voor de hele periode 12%.

Van jaar tot jaar bekeken valt op dat er de laatste jaren sprake is van een lichte stijging van het aandeel zaken resulterend in een schone lei. Sinds 2003 is het percentage jaarlijks licht gestegen, van 70% in 2003 naar 73% in 2006.

Voor de zaken met startjaar 2007 ligt het aandeel toekenningen schone lei lager dan in de voorgaande jaren. Hierbij dient echter opgemerkt te worden dat een groot deel van de zaken uit dit jaar nog niet beëindigd is. Doorgaans duurt het behalen van een schone lei beduidend langer dan andere vormen van beëindiging. Daarom is er op dit peilmoment voor de zaken met startjaar 2007 een oververtegenwoordiging van zaken die niet met een schone lei zijn beëindigd. Over enkele jaren, wanneer het merendeel van de zaken uit 2007 is beëindigd (inclusief de toekenningen schone lei), zal het percentage toekenningen schone lei waarschijnlijk hoger uitvallen dan momenteel het geval is.

Tabel 3.12b Wijze van zaakbeëindiging naar startjaar van de zaak (in %), particulieren

	2003	2004	2005	2006	2007	Totaal 1998-2007
Toekenning schone lei	69,3	70,5	72,6	72,6	67,8	70,3
Faillissement	18,6	17,7	14,9	10,8	8,4	15,1
Akkoord	1,0	1,5	1,8	1,9	2,1	2,1
Overige	11,1	10,3	10,7	14,7	21,7	12,5
N (zaken)	**8.816**	**11.662**	**12.138**	**11.855**	**9.318**	**81.422**
Aantal nog lopende zaken	**13**	**24**	**332**	**846**	**3535**	**4765**

Bron: CBS

Bij de (ex-)ondernemers komen, in vergelijking met particulieren, beëindigingen met een akkoord relatief vaak voor. Ook de schone lei wordt iets vaker verleend. Overige beëindigingen komen bij de (ex-)ondernemers juist minder vaak voor dan bij particulieren.

Tabel 3.12c Wijze van zaakbeëindiging naar startjaar van de zaak (in %), (ex-)ondernemers

	2003	2004	2005	2006	2007	Totaal 1998-2007
Toekenning schone lei	73,5	72,5	73,3	74,7	69,3	72,6
Faillissement	15,3	14,7	13,9	10,1	9,3	13,5
Akkoord	4,1	5,5	6,7	7,1	6,8	6,4
Overige	7,1	7,3	6,1	8,1	14,6	7,5
N (zaken)	**1.766**	**2.367**	**2.125**	**2.047**	**1.484**	**15.396**
Aantal nog lopende zaken	**2**	**7**	**71**	**185**	**610**	**878**

Bron: CBS

Tot slot zijn in tabel 3.13 de absolute aantallen beëindigingen weergegeven die per jaar worden uitgesproken[32]. In 2010 zijn 13.018 zaken beëindigd. Dat is een lichte stijging ten opzichte van 2009, toen het aantal beëindigde zaken voor het eerst in jaren daalde. Bij 10.500 zaken is in 2010 een schone lei verleend, 8% meer dan in 2009.

Daarnaast eindigden in 2010 520 zaken met een faillissement, een daling van ruim een kwart ten opzichte van 2009. In 2010 werd in 180 gevallen de schuldsanering beëindigd doordat een akkoord kon worden getroffen met de schuldeisers. Dit aantal is ruim een derde lager dan in 2009. Het aantal overige beëindigingen in 2010 bedroeg zo'n 1.800.

Tabel 3.13 Beëindigingen per jaar (in aantallen)

	Schone lei	Faillissement	Akkoord	Overig einde	Totaal
1999	14	109	79	26	228
2000	214	473	245	85	1.017
2001	592	1.012	368	251	2.223
2002	3.643	1.104	280	364	5.391
2003	6.446	1.563	191	528	8.728
2004	5.925	1.732	160	1.030	8.847
2005	6.163	2.323	233	1.263	9.982
2006	6.711	2.319	339	1.050	10.419
2007	8.600	2.074	356	1.193	12.223
2008	10.044	763	359	2.591	13.757
2009	9.733	709	279	2.250	12.971
2010	10.508	520	179	1.811	13.018

Bron: CBS

3.5.2 Doorlooptijd

In figuur 3.12 staat de gemiddelde looptijd (gerekend vanaf de eerste zitting tot het eindvonnis) van een zaak naar type beëindiging en startjaar weergegeven[33]. De doorlooptijd van zaken eindigend in een faillissement is in 2010 voor het eerst sinds 2003 gestegen, en wel naar 1,7 jaar voor zaken met startjaar 2008. De doorlooptijd van zaken geëindigd met een akkoord is juist verder gedaald, en wel naar 1,1 jaar voor zaken die in 2008 van start gingen. De gemiddelde doorlooptijd van zaken die in een schone lei eindigen, bedraagt sinds het begin van de Wsnp ongeveer 3 jaar.

32 Omdat berichten van beëindiging niet altijd direct aan de Raad voor Rechtsbijstand worden doorgegeven, is het mogelijk dat op het moment van de analyse (voorjaar 2011) een klein deel van de beëindigingen van het jaar 2010 nog niet in het bestand was opgenomen.

33 Bij beëindiging met akkoord of faillissement is ook 2008 als startjaar meegenomen, omdat de gemiddelde doorlooptijd van deze zaken minder dan 2 jaar is. Een relatief groot deel van de in 2008 gestarte zaken is echter nog niet beëindigd en het is mogelijk dat een (klein) deel van deze zaken in een akkoord of faillissement eindigt. Hierdoor zal de uiteindelijke doorlooptijd bij akkoorden en faillissementen met startjaar 2008 waarschijnlijk iets hoger uitkomen dan nu het geval is.

Figuur 3.12 Gemiddelde doorlooptijd in jaren, naar type beëindiging en startjaar

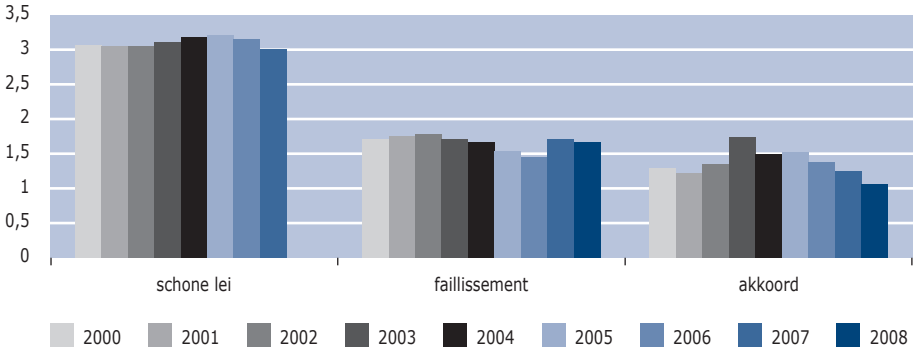

Bron: CBS

Het aandeel zaken dat langer heeft geduurd dan 3 jaar[34], is afgenomen: van 44,5% aan het einde van 2009 tot 42% aan het einde van 2010. Uit een meting met peildatum eind 2009 bleek dat 90% van deze relatief langdurende zaken na 3 jaar en 8 maanden was beëindigd.
Zoals valt te verwachten, bestaat het overgrote deel (90%) van de zaken met een doorlooptijd van meer dan 3 jaar uit zaken die in een schone lei zijn beëindigd. Slechts 0,1% van deze relatief langlopende zaken eindigde met een akkoord, 1,1% met een faillissement, en ruim 8% als een 'overige beëindiging'.

3.5.3 Faillissementen van rechtspersonen en natuurlijke personen

Een van de doelstellingen van de Wsnp is het terugdringen van het aantal faillissementen van natuurlijke personen[35]. In figuur 3.13 wordt de ontwikkeling van het aantal uitgesproken faillissementen van vennootschappen e.d.[36] (hierna aangeduid met 'rechtspersonen') en natuurlijke personen (met of zonder eenmanszaak) weergegeven voor de periode 2000 tot en met 2010. Sinds 2000 werden minder natuurlijke personen failliet verklaard dan rechtspersonen. Pas in 2006 kwam hier verandering in, toen het aantal faillissementen van rechtspersonen sterk daalde. In 2008 vond een stevige afname plaats in de faillissementen van natuurlijke personen. Mogelijk was dit een gevolg van de aanpassingen in de Wsnp, waarbij een schuldsanering alleen nog onder strikte voorwaarden voortijdig kon eindigen in een faillissement. Daarnaast is het aantal faillissementen van rechtspersonen

34 Hier is 3,1 jaar als grens genomen. Alleen zaken die in 2006 of eerder zijn gestart, zijn in de berekening opgenomen.
35 Hieronder vallen zowel particulieren als (ex-)ondernemers.
36 Hieronder vallen: Besloten Vennootschap, Naamloze Vennootschap, stichting, vereniging, Limited of andere buitenlandse rechtspersoon of een samenwerkingsverband (Vennootschap onder Firma, Commanditaire Vennootschap of maatschap).

in 2008 na enkele jaren van continue daling voor het eerst toegenomen. In 2009 zette deze stijging zich als gevolg van de economische crisis versterkt door, waardoor het aantal faillissementen van rechtspersonen uitkwam op een recordaantal van 6.995.

In 2010 daalde het aantal faillissementen voor zowel rechtspersonen als natuurlijke personen als gevolg van het lichte herstel van de economie. Het aantal uitgesproken faillissementen van rechtspersonen kwam in 2010 uit op 6.283. Dat is 10% lager dan een jaar eerder, maar nog altijd een van de hoogste aantallen bedrijfsfaillissementen die het CBS ooit heeft waargenomen in een jaar.

Ook bij de natuurlijke personen vond een afname plaats in 2010, maar minder sterk dan bij de rechtspersonen. Het aantal faillissementen van natuurlijke personen daalde met zo'n 200 zaken tot 3.338 (-6%). Deze ontwikkeling komt overeen met de afname van het aantal schuldsaneringen dat in een faillissement eindigde. Zoals gezien in tabel 3.11 kwam dit aantal in 2010 ook ongeveer 200 lager uit dan in 2009.

Figuur 3.13 Uitgesproken faillissementen en schuldsaneringen

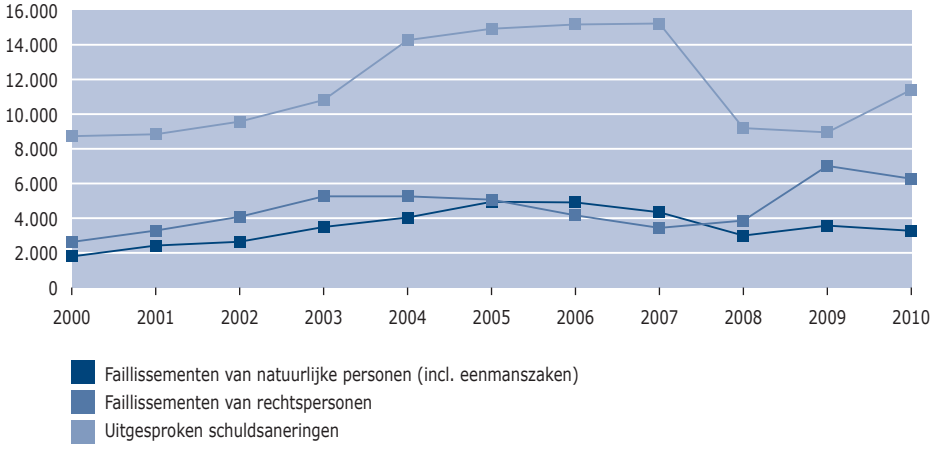

Bron: CBS

4 Beëindigde schuldsaneringen naar looptijd

In de vierde Monitor Wsnp (over de periode 2007) zijn schuldsaneringen onderzocht waarvan de looptijd is verlengd. Als aanvulling hierop wordt in de huidige monitor gekeken naar zaken met een verkorte looptijd in vergelijking met verlengde schuldsaneringen. Hierbij wordt onderzocht of er significante verschillen zijn tussen kortlopende en langer lopende schuldsaneringen. Heeft het type schuld wellicht invloed op de looptijd van de schuldsanering?

Sinds de wetwijziging[37] in 2008 is de kans om een schuldsanering te beëindigen met een faillissement sterk afgenomen, terwijl de kans op een 'overige beëindiging' juist is toegenomen. Om die reden worden in de analyse alleen zaken meegenomen die zijn beëindigd na de wetswijziging van 2008, dus tussen 1 januari 2008 en 31 december 2010.

4.1 Soorten beëindigingen

Van de schuldsaneringen die in de periode 2008-2010 zijn beëindigd, had ongeveer 10% een looptijd van 1,5 jaar of minder. Dit geldt zowel voor particuliere sanieten als voor (ex-)ondernemers. Schuldsaneringen met een looptijd tussen 3 en 4 jaar maakten zo'n 65% uit van het aantal beëindigde zaken.

Schuldsaneringen van particulieren die binnen 1,5 jaar zijn beëindigd, werden relatief vaak met een 'overig einde' afgesloten (bijna de helft van de zaken, zie tabel 4.1). Dit kan betekenen dat de saniet zich niet aan de voorwaarden heeft gehouden, maar dat er onvoldoende boedelsaldo was om hem failliet te laten verklaren (zoals gebeurd zou zijn vóór de wetswijziging van 2008). Een andere mogelijkheid is dat de saniet zijn schulden alsnog heeft kunnen aflossen, bijvoorbeeld doordat hij een (andere) baan heeft gevonden met een voldoende hoog salaris, of door een erfenis. Een schone lei kwam voor in minder dan een derde van de kortlopende zaken.

37 In 2008 zijn enkele wijzigingen doorgevoerd in de Wsnp. Zo kunnen sanieten die zich niet aan de voorwaarden van de schuldsanering houden, alleen nog maar failliet worden verklaard, als er voldoende boedelsaldo is. Als dit niet het geval is, wordt de schuldsanering beëindigd 'zonder gevolg'. Dit wordt gerekend tot de categorie 'overige beëindigingen'.

Schuldsaneringen van particulieren met een looptijd tussen 3 en 4 jaar eindigden voor het overgrote deel (93%) met een schone lei. Bij schuldsaneringen met deze looptijden komen faillissementen en akkoorden bijna niet meer voor.

Net als bij particulieren eindigden kortlopende schuldsaneringen van (ex-)ondernemers relatief vaak met een 'overig einde': bijna een derde van deze schuldsaneringen eindigde op deze manier. Ook valt op dat schuldsaneringen met een looptijd korter dan 1,5 jaar bij (ex-)ondernemers relatief vaak met een akkoord werden beëindigd.

Bij verlengde schuldsaneringen vertonen (ex-)ondernemers een vergelijkbaar beeld als particulieren: toekenningen schone lei maken het overgrote deel van de beëindigingen uit (95%). De rest van de schuldsaneringen met een looptijd van 3 tot 4 jaar heeft een 'overig einde'.

Tabel 4.1 Beëindigde schuldsaneringen naar looptijd (in %)

	Particulieren		(Ex-)ondernemers	
	korter dan 1,5 jaar	3 tot 4 jaar	korter dan 1,5 jaar	3 tot 4 jaar
Akkoord	10 *	0 *	28 *	0 *
Faillissement	14 *	0 *	19 *	0 *
Schone lei	28 *	93 *	22 *	95 *
Overig einde	48 *	7 *	31 *	5 *
Totaal	100	100	100	100
N	**3.098**	**22.637**	**669**	**3.984**

** p < 0,01 (Chi-kwadraattoets o.b.v. looptijd)*

Bron: CBS

4.2 Beëindigingen met een schone lei

Bij schuldsaneringen die binnen anderhalf jaar met een schone lei zijn beëindigd, waren bij particulieren een terugval in inkomen, compensatiegedrag en overbesteding vaak redenen voor de schulden (tabel 4.2). Bij zaken met een schone lei met een looptijd tussen 3 en 4 jaar nam het aandeel overbesteding toe, terwijl compensatiegedrag juist een minder grote rol speelde.

Tabel 4.2 Beëindigingen met een schone lei (in % van het aantal beëindigingen per groep)

	Particulieren		(Ex-)ondernemers	
	korter dan 1,5 jaar	3 tot 4 jaar	korter dan 1,5 jaar	3 tot 4 jaar
Echtscheiding	21	20	7	10
Inkomensterugval	44	47	86	86
Overbesteding	34 *	49 *	14	17
Compensatie	40 *	25 *	29	9
N	**225**	**2.561**	**14**	**341**

** p < 0,01 (Chi-kwadraattoets o.b.v. looptijd)*

Bron: CBS

Bij (ex-)ondernemers was een inkomensterugval veel vaker oorzaak van de schulden dan bij particuliere sanieten. Deze reden werd door de (ex-)ondernemers bij 80% van de 'korte' schuldsaneringen genoemd. Compensatiegedrag kwam bij minder dan een derde van de korte schuldsaneringen voor. Bij schuldsaneringen van (ex-)ondernemers die een schone lei in een periode van 3 tot 4 jaar verkrijgen, veranderde de verdeling van de oorzaken van de schulden niet significant.

4.3 Beëindigingen zonder schone lei

Tabel 4.3 Beëindigingen zonder schone lei (in % van het aantal beëindigingen per groep)

	Particulieren		(Ex-)ondernemers	
	korter dan 1,5 jaar	3 tot 4 jaar	korter dan 1,5 jaar	3 tot 4 jaar
Echtscheiding	17	15	18	6
Inkomensterugval	52	49	79	78
Overbesteding	34 *	48 *	22	28
Compensatie	35	26	16	22
N	**577**	**182**	**90**	**18**

** p < 0,01 (Chi-kwadraattoets o.b.v. looptijd)*

Bron: CBS

Bij schuldsaneringen van particulieren die binnen 1,5 jaar zonder schone lei zijn beëindigd, werd in ongeveer de helft van de gevallen een terugval in inkomen genoemd als reden van de schulden (tabel 4.3). Overbesteding en compensatiegedrag werden beide bij ongeveer een derde van de kortlopende schuldsaneringen zonder schone lei genoemd. Bij schuldsaneringen met een looptijd van 3 tot 4 jaar zonder schone lei was overbesteding vaker een oorzaak van de schulden van particulieren: deze oorzaak kwam voor in bijna de helft van deze schuldsaneringen. De verdeling van de andere oorzaken verschilt voor langer lopende schuldsaneringen van particulieren niet significant van die bij kortere zaken.

Voor (ex-)ondernemers die hun schuldsanering zonder schone lei hebben beëindigd, was een terugval in inkomen de meest genoemde oorzaak van de schulden. In bijna 80% van de gevallen werd deze reden genoemd. Echtscheiding, overbesteding en compensatiegedrag werden beduidend minder vaak genoemd. De lengte van de schuldsanering had geen significante invloed op de verdeling van de genoemde oorzaken.

5 Dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen

5.1 De drie nieuwe voorzieningen

Sinds 1 januari 2008 zijn drie nieuwe voorzieningen beschikbaar:

- het dwangakkoord: de schuldenaar kan bij zijn verzoekschrift tot toepassing van de Wsnp de rechtbank vragen een of meer schuldeisers die weigeren mee te werken aan een minnelijke regeling alsnog te bevelen mee te werken aan een (minnelijk) akkoord (artikel 287a Fw);
- de voorlopige voorziening bij bedreigende situaties ('moratorium'): de rechtbank kan voor de duur van maximaal zes maanden een voorlopige voorziening toekennen om een (beperkt aantal) bedreigende situatie(s) af te wenden met als doel alsnog tot een minnelijk akkoord te komen (artikel 287b Fw);
- de voorlopige voorziening bij spoedeisende zaken ('voorlopige voorziening'): om tijd te winnen voor het behandelen van een verzoekschrift van de Wsnp kan een rechtbank een voorlopige voorziening toekennen bij spoedeisende zaken (hieronder vallen meer situaties dan bij het moratorium (artikel 287, lid 4 Fw)).

5.2 Aantal toepassingen totaal

5.2.1 Aantallen

In totaal kwamen er in 2010 bij alle rechtbanken samen 2.814 verzoekschriften binnen voor een van de drie nieuwe voorzieningen. Als dit wordt afgezet tegen het totaal aantal ingediende verzoekschriften Wsnp (zie tabel 3.1), blijkt dat 14% van de verzoekschriften een van de drie voorzieningen betreft. In 2009 was dit 13%, in 2008 11%.
Voor alle drie de voorzieningen geldt dat het aantal verzoeken in 2010 opnieuw aanzienlijk hoger was dan in 2009. De toename is vooral groot bij de dwangakkoorden (in 2010 bijna een drievoud van het aantal in 2008: van 400 naar 1.112) en de voorlopige voorzieningen (in 2010 2,5 maal zoveel als in 2008: van 283 naar 720). Bij de moratoria is de stijging kleiner: 72% ten opzichte van 2008 (van 572 naar 982). De stijgingen laten zich deels verklaren door de groei van het aantal aanvragen schuldhulpverlening van de afgelopen jaren (van 2008 naar 2009 was die stijging +20%, ruim 9.000). In de tabellen 5.1 tot en met 5.3 zijn per voorziening de gegevens over de afgelopen drie jaar weergegeven.

5.2.2 Uitkomsten

In deze paragraaf worden de uitkomsten van de drie voorzieningen weergegeven.

Dwangakkoord

Uit tabel 5.1 blijkt dat sinds de introductie van deze voorziening bij dwangakkoorden de percentages[38] toekenningen en niet-ontvankelijkverklaringen vrij constant zijn. Wel is een continu stijgende trend zichtbaar bij het percentage afwijzingen en een continu dalende trend bij het percentage intrekkingen.
Bij alle drie de voorzieningen deed zich in 2010 (ten opzichte van 2009) een daling van het aantal intrekkingen voor.

Tabel 5.1 Beslissingen op verzoeken dwangakkoord en percentages van totaal aantal verzoeken 2008 tot en met 2010

	2008		2009		2010	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Toegekend	104	32%	204	32%	337	35%
Afgewezen	63	19%	147	23%	259	27%
Ingetrokken	154	47%	257	40%	357	37%
Niet-ontvankelijk verklaard	7	2%	33	5%	16	2%
Totaal ingediend*	**400**		**682**		**1.112**	
Index	**100**		**171**		**278**	

** Dit aantal wijkt af van de som van de vier getallen erboven, omdat bij die getallen deels zaken zitten die in 2008 zijn ingediend en er op een deel van de in 2009 ingediende zaken niet in 2009 is besloten.*

Moratorium

Bij de verzoeken om een moratorium loopt het percentage toekenningen langzaam op: van 51% in 2008 tot 58% in 2010. Het percentage afwijzingen loopt continu af: van 27% in 2008 naar 17% in 2010, waarbij het grootste verschil optrad in 2009. Bij de intrekkingen is het beeld over de jaren heen wisselend, maar ook hier is het percentage intrekkingen in 2010 ten opzichte van 2009 gedaald.
In 2010 was de daling bij het aantal intrekkingen sterker dan de daling bij de dwangakkoorden (-6% tegen -3%).

38 Als percentage van het aantal toekenningen, afwijzingen, intrekkingen en niet-ontvankelijkverklaringen.

Tabel 5.2 Beslissingen op verzoeken moratorium 2008 tot en met 2010

	2008		2009		2010	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Toegekend	268	51%	418	53%	542	58%
Afgewezen	104	27%	139	18%	160	17%
Ingetrokken	93	19%	171	22%	147	16%
Niet-ontvankelijk verklaard	1	2%	55	7%	88	9%
Totaal ingediend*	**572**		**834**		**982**	
Index	**100**		**146**		**172**	

** Dit aantal wijkt af van de som van de vier getallen erboven, omdat bij die getallen deels zaken zitten die in 2008 zijn ingediend en er op een deel van de in 2009 ingediende zaken niet in 2009 is besloten.*

Voorlopige voorziening

Bij de voorlopige voorzieningen zien we, net als bij de moratoria, een geleidelijk toenemend percentage toekenningen, waarbij ook hier het percentage intrekkingen in 2010 is gedaald.
In tegenstelling tot de dwangakkoorden en net als bij de moratoria is bij de voorlopige voorzieningen het percentage afwijzingen in 2010 ongeveer gelijk aan dat in 2009.

Tabel 5.3 Beslissingen op voorlopige voorzieningen 2008 tot en met 2010

	2008		2009		2010	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Toegekend	128	58%	285	63%	442	67%
Afgewezen	68	22%	72	16%	110	16%
Ingetrokken	47	20%	69	15%	74	11%
Niet-ontvankelijk verklaard	6	<1%	29	6%	29	4%
Totaal ingediend*	**283**		**473**		**720**	
Index	**100**		**167**		**254**	

** Dit aantal wijkt af van de som van de vier getallen erboven, omdat bij die getallen deels zaken zitten die in 2008 zijn ingediend en er op een deel van de in 2009 ingediende zaken niet in 2009 is besloten.*

5.3 Verschillen tussen rechtbanken

Net als in 2009 zijn er in 2010 aanzienlijke verschillen tussen de rechtbanken in het aantal ingediende verzoeken om een dwangakkoord, moratorium of voorlopige voorziening. Er is weinig consistentie over de jaren heen van rechtbanken die in een bepaald opzicht opvallen.

5.3.1 Aantallen per rechtbank

In de tabel in bijlage 4.1 en de figuur in bijlage 4.2 zijn de aantallen weergegeven waarin de drie voorzieningen per rechtbank voorkomen. In de figuur valt rechtbank Den Haag op door de hoge aantallen verzoeken dwangakkoord en moratorium, gevolgd door rechtbank Amsterdam. Bij rechtbank Haarlem komen alle drie de voorzieningen veel voor. De rechtbanken Almelo en Maastricht hebben de minste verzoeken voor deze drie voorzieningen.

Dwangakkoord

Als wordt gerelateerd aan het aantal Wsnp-verzoeken, dan blijkt dat de rechtbanken van Dordrecht, Middelburg (net als vorig jaar) en Alkmaar in 2010 relatief veel verzoeken kregen voor een dwangakkoord. In Almelo, Groningen (beide net als vorig jaar), Assen en Maastricht was dit aantal juist relatief laag.

Moratorium

Bij de rechtbanken Den Haag, Dordrecht en Haarlem kwamen in 2010 relatief veel verzoeken binnen voor een moratorium; net als in voorgaande jaren werd een aanzienlijk deel, 25%, van deze verzoeken ingediend bij de rechtbank van Den Haag (in 2008 was dit 29% van alle verzoeken landelijk, in 2009 zelfs 41%).[39] Net als in de voorgaande jaren was in 2010 bij rechtbank Almelo het aantal verzoeken voor een moratorium het laagst.

Voorlopige voorziening

De voorlopige voorziening wordt in het algemeen het minst aangevraagd van de drie voorzieningen. In 2010 was dit vooral bij de rechtbanken Almelo, Breda, Maastricht en Roermond het geval (<1% van het aantal Wsnp-verzoeken). Alkmaar en Haarlem vallen net als het vorige jaar op door een relatief hoog aandeel verzoeken voorlopige voorziening in de verzoeken Wsnp.

Een relatief hoog aantal verzoeken om een voorlopige voorziening kan mede veroorzaakt worden door het feit dat de beslissing op een verzoek om een voorlopige voorziening sneller kan plaatsvinden dan op een verzoek om een moratorium. Bij zeer dringende situaties wordt de schuldhulpverlener

39 Hierbij dient echter wel de kanttekening te worden geplaatst dat het aantal verzoekschriften moratoria in Den Haag kunstmatig wordt verhoogd, omdat de moratoria en de voorlopige voorzieningen onder dezelfde typering worden geregistreerd en daardoor niet meer van elkaar te onderscheiden zijn.

gevraagd, indien deze een verzoek om een moratorium indient, om die reden ook een verzoek om een voorlopige voorziening in te dienen (ook al is er nog geen zicht op een werkelijk verzoek tot toelating tot de Wsnp).

5.3.2 Uitkomsten per rechtbank

Ook voor wat betreft de uitkomsten op de verzoeken zijn er tussen de rechtbanken onderling grote verschillen.

Dwangakkoord

Voor wat betreft de uitkomsten van de verzoeken om een dwangakkoord kennen Dordrecht en 's-Hertogenbosch in 2010 een relatief hoog aandeel toekenningen (twee derde of meer). In Almelo, Maastricht, Rotterdam en Utrecht ligt dit op nog geen kwart.
In Almelo en Middelburg werd in 2010 relatief vaak afgewezen (in ongeveer de helft van de gevallen) en in Roermond en Zutphen juist opvallend weinig.
Bij deze twee rechtbanken vonden in 2010 daarentegen wel de meeste intrekkingen van een verzoekschrift dwangakkoord plaats. Dit was ook in Assen het geval. Bij Dordrecht werden in 2010 de minste verzoekschriften dwangakkoord ingetrokken.
In 2010 werden in Almelo en Den Haag verzoekers het vaakst niet-ontvankelijk verklaard in hun verzoek (zie figuur B5.1, bijlage 5).

Moratorium

Voor de uitkomsten van de verzoeken voor een moratorium geldt dat deze met name in Groningen, Haarlem, Middelburg en 's-Hertogenbosch relatief vaak werden toegewezen (meer dan driekwart van de verzoeken). In tegenstelling tot 2008 is in 2010, net als in 2009, bij geen enkele rechtbank het aantal afwijzingen hoger dan het aantal toewijzingen. De rechtbanken Arnhem en Zwolle-Lelystad wezen relatief het vaakst een verzoek voor een moratorium af, Leeuwarden en Zutphen het minst vaak.
Dit laatste hangt wellicht samen met het feit dat de rechtbanken Leeuwarden en Zutphen relatief de meeste intrekkingen hebben. Middelburg relatief de minste. Rotterdam valt op door het hoge percentage niet-ontvankelijk-verklaringen (zie figuur B5.2, bijlage 5).

Voorlopige voorziening

De uitkomsten op de verzoeken om een voorlopige voorziening werden in 2010 relatief vaak toegekend in Haarlem en Zwolle-Lelystad en weinig in Arnhem, Assen en Rotterdam. Afwijzingen kwamen in 2010 relatief vaak voor in Arnhem. Ook bij de intrekkingen spant rechtbank Assen de kroon. Wat betreft de verzoekschriften voorlopige voorziening die niet-ontvankelijk werden verklaard is dat rechtbank Rotterdam met ongeveer een derde deel (zie figuur B5.3, bijlage 5).

Afwijzingen

Als de rechtbanken over de gehele linie worden vergeleken op afwijzingen – zowel op het gebied van de verzoekschriften Wsnp als op de drie voorzieningen – dan blijkt dat de rechtbanken Rotterdam en Middelburg qua afwijzingspercentage steeds boven het landelijk gemiddelde liggen en de rechtbank Assen steeds daaronder. Dit hoeft niet per se te betekenen dat deze rechtbanken strenger of minder streng zijn. Het kan ook samenhangen met de aard en de kwaliteit van de verzoekschriften en de mate waarin het minnelijk traject anticipeert op de beslissing van de rechtbank.[40]

40 Zie ook Quick scan belemmeringen toegang tot de Wsnp, maart 2011.

6 Samenvatting

De zevende meting van de Wsnp-monitor is een actualisering van de cijfers in de zesde meting. Deze monitor bestaat uit een update van de vaste set gegevens over aanvraag, instroom, aanbod, doorstroom en uitkomsten, alsmede van de gegevens over dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen. Er is geen aanvullend onderzoek gedaan, waarover in deze monitor wordt gepubliceerd. Verwezen wordt naar de afzonderlijk gepubliceerde Quick scan, waarin beschreven wordt of er belemmeringen zijn voor de toegang tot de Wsnp.

De belangrijkste uitkomsten van de zevende Wsnp-monitor zijn als volgt.

Aanvraag

In 2010 zijn er 16.643 verzoeken tot toepassing van de Wsnp ingediend, 30% meer dan in 2009. Het aantal in 2010 nadert langzamerhand het aantal van 2005 weer. De toename deed zich voor bij alle rechtbanken.

Afwijzingen

Het totale afwijzingspercentage is in 2010 iets lager dan in 2009: 16,6% tegen 17,2%. Tussen de rechtbanken zijn er grote verschillen in de hoogte van de afwijzingspercentages.

Instroom

Het aantal uitgesproken schuldsaneringen is in 2010 ten opzichte van 2009 met ruim een kwart toegenomen tot 11.375. Dat komt neer op gemiddeld 87 schuldsaneringen per 100.000 inwoners van 18 jaar of ouder. Tussen de arrondissementen loopt dit aantal uiteen van 27 in Dordrecht tot 190 in Zwolle-Lelystad. In Maastricht en Leeuwarden is het aantal licht gedaald ten opzichte van 2009, terwijl Zutphen en Middelburg een sterke stijging kennen. In 2010 zijn bijna 800 faillissementen omgezet in een schuldsanering. Deze omzettingen maken circa 7% uit van de totale instroom van dat jaar. Dat is vergelijkbaar met 2009.

Het profiel van nieuw ingestroomde schuldenaren is in 2010 weinig veranderd: de aandelen (ex-)ondernemers en mannen zijn vergelijkbaar met 2009. Dat geldt ook voor de gemiddelde leeftijd van de schuldenaar. Het gemiddelde inkomen is voor zowel (ex-)ondernemers als particulieren licht gedaald. De gemiddelde schuldenlast is voor (ex-)ondernemers fors gedaald, terwijl deze voor particulieren nog altijd stijgt.

Ontstaan schulden

Voor (ex-)ondernemers die in 2010 instroomden in de Wsnp, was een terugval in inkomen de voornaamste reden voor hun schulden. Zij noemden deze reden iets vaker dan in 2009. Voor particulieren zijn ook overbesteding en compensatiegedrag belangrijke oorzaken van schulden. Met name compensatiegedrag komt steeds vaker voor.

Het aandeel schuldenaren aan wie tijdens het minnelijk traject een akkoord is aangeboden, is onder particulieren in 2010 voor het eerst in jaren gedaald. Voor (ex-)ondernemers steeg dit percentage gestaag.

Toepassing na hoger beroep

Het percentage zaken met toepassing na hoger beroep bleef met 1,5% in 2010 vrijwel onveranderd ten opzichte van 2009.

Bewindvoerders

Het aantal actieve bewindvoerders is in 2010 verder gedaald, naar 715. Ook het aantal lopende zaken is in 2010 gedaald, naar 32.000. Het aandeel advocaten onder de bewindvoerders daalde eveneens verder. Er zijn aanzienlijke verschillen tussen de arrondissementen. Gemiddeld had een advocaat eind 2010 9 zaken in behandeling. Tussen de arrondissementen varieerde dit van 2 tot 37. Een niet-advocaat behandelde gemiddeld 54 zaken, tussen de arrondissementen variërend van 24 tot 84.

Uitkomsten

Van alle zaken die tussen 1998 en 2007 zijn gestart, is 71% beëindigd met een schone lei. Verder eindigde 15% van deze zaken in een faillissement en 3% met een akkoord. Het aandeel overige beëindigingen (zaken die zijn beëindigd zonder schone lei, akkoord of faillissement) bedroeg voor de hele periode 12%.

In totaal zijn in 2010 13.018 schuldsaneringen beëindigd, waarvan 10.500 zaken met een schone lei, 8% meer dan in 2009. Het aantal akkoorden daalde met ruim een derde en ook het aantal faillissementen en overige beëindigingen lag lager dan in 2009.

Oorzaken van schulden bij schuldsaneringen beëindigd met schone lei

Bij schuldsaneringen van particulieren die binnen anderhalf jaar met een schone lei zijn beëindigd, waren in 2010 een terugval in inkomen, compensatiegedrag en overbesteding vaak redenen voor de schulden. Bij zaken met een schone lei met een looptijd tussen 3 en 4 jaar nam het aandeel overbesteding toe, terwijl compensatiegedrag juist een minder grote rol speelde.

Bij (ex-)ondernemers met een schone lei binnen anderhalf jaar was een inkomensterugval veel vaker oorzaak van de schulden dan bij particuliere sanieten. Compensatiegedrag kwam bij (ex-)ondernemers bij minder dan een derde van de korte schuldsaneringen voor. Dat geldt ook voor toekenningen schone lei die in 3 tot 4 jaar worden verkregen.

Oorzaken van schulden bij schuldsaneringen beëindigd zonder schone lei

Particulieren die hun schuldsanering binnen 1,5 jaar zonder schone lei beëindigden, noemden in ongeveer de helft van de gevallen een terugval in inkomen als reden van de schulden. Overbesteding en compensatiegedrag kwamen bij ongeveer een derde van deze gevallen voor. Bij schuldsaneringen met een looptijd van 3 tot 4 jaar zonder schone lei was overbesteding vaker een oorzaak van de schulden van particulieren. Bij langer lopende schuldsaneringen zonder schone lei veranderden de cijfers voor particulieren niet significant.

Voor (ex-)ondernemers zonder schone lei was in 2010 een terugval in inkomen de meest genoemde oorzaak van de schulden. Echtscheiding, overbesteding en compensatiegedrag werden beduidend minder vaak genoemd. Ook voor deze groep schuldenaren had de lengte van de schuldsanering geen significante invloed op de verdeling van de genoemde oorzaken.

Dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen

Het aantal verzoeken om een dwangakkoord, moratorium of voorlopige voorziening was in 2010 opnieuw aanzienlijk hoger dan in 2009. De toename is vooral groot bij de dwangakkoorden (in 2010 bijna een drievoud van het aantal in 2008: van 400 naar 1.112) en de voorlopige voorzieningen (in 2010 2,5 maal zoveel als in 2008: van 283 naar 720). Bij de moratoria is de stijging iets kleiner; deze bedroeg 72% (van 572 in 2008 naar 982 in 2010).

Het percentage toegewezen verzoeken was in 2010 35% bij de dwangakkoorden, 58% bij de moratoria en 67% bij de voorlopige voorzieningen.
De afwijzingspercentages van de drie voorzieningen lagen minder ver uiteen: 27% bij de dwangakkoorden, 17% bij de moratoria en 16% bij de voorlopige voorzieningen.
Van de verzoeken om een dwangakkoord werd 37% ingetrokken.
Bij de moratoria was dit 16% en bij de voorlopige voorzieningen 11%.
Net als in 2009 waren er in 2010 grote verschillen tussen de rechtbanken in het aantal ingediende verzoeken, evenals in de toekennings-, afwijzings- en intrekkingspercentages.

Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie

mr. F.H.E. Boerman	Rechtbank 's-Hertogenbosch (voorzitter)
mr. M.H. Caeyers	Brancheorganisatie Bewindvoerders Wsnp
A.A. de Jong MPM	Stadsbank Oost Nederland, bestuurslid NVVK
mr. G. Lankhorst	Ministerie van Veiligheid en Justitie, Toegang Rechtsbestel
mr. M. Menzing	Bewindvoerder/schuldhulpverlener Menzing & Partners
mr. H. Schruer	Schruer Advocaten
dr. M. ter Voert	Ministerie van Veiligheid en Justitie, WODC
prof. mr. R.D. Vriesendorp	Universiteit van Tilburg

Namens Bureau Wsnp:

drs. J.H.M. von den Hoff	Bureau Wsnp, Raad voor Rechtsbijstand 's-Hertogenbosch
L. van de Grint	Bureau Wsnp, Raad voor Rechtsbijstand 's-Hertogenbosch (secretaris)

Bijlage 2 Onderzoeksverantwoording

Aanvullend op wat in de hoofdstukken reeds is vermeld, wordt hier een nadere toelichting gegeven op de werkwijzen bij de verschillende deelonderzoeken.

Analyse database schuldsaneringen (door het CBS)

De analyse van de gegevens uit hoofdstuk 3 wordt sinds de vierde meting (over de periode 2007) gedaan door het CBS. Het bestand dat het CBS hiervoor gebruikt, is grotendeels gebaseerd op een afslag van de Centrale Database Schuldsaneringen (CDS), maar anders van opbouw dan het bestand dat in eerdere metingen werd gebruikt. Op enkele punten wijken analyse-eenheden en uitkomsten daardoor af van die voor en van de vierde meting. Het betreft:

- Startjaar. Sinds de vierde meting is het startjaar gebaseerd op de uitspraakdatum in plaats van op de publicatiedatum. Daardoor wijken de aantallen per jaar enigszins af van eerdere metingen.

- Vorm van het huishouden. Sinds de vierde meting wordt de vorm van het huishouden op het niveau van de schuldenaar weergegeven, en niet meer op het niveau van een huishouden. Dit betekent dat een stel waarvan beide partners in de Wsnp zitten, nu tweemaal wordt geteld als 'deel uitmakend van een stel'. Reden voor deze omschakeling is dat niet alle stellen die samen een huishouden vormen, eenvoudig en betrouwbaar genoeg uit het bestand gehaald kunnen worden. Omdat daarnaast de indeling enige bijstelling behoefde, wijken deze cijfers af van de nulmeting tot en met de derde meting (over de periode 2004 t/m 2006).

- Actieve bewindvoerders. Sinds de vierde meting wordt het aantal actieve bewindvoerders gerapporteerd, waar het in de eerdere metingen om het aantal ingeschreven bewindvoerders ging. Het aantal actieve bewindvoerders geeft een beter beeld van de beschikbare capaciteit. Onder de bewindvoerders zonder lopende zaken zijn er relatief veel die tijdelijk niet of slechts voor één specifieke zaak beschikbaar zijn.

Kanttekeningen bij de gegevens

Een deel van de gegevens is afkomstig uit de 285-verklaringen. De gegevens uit de verklaringen zijn niet allemaal zonder meer betrouwbaar. Deze gegevens zijn op de volgende wijze in de analyses opgenomen.

- Sekse schuldenaar

Dit gegeven is bij zo'n 28% van de schuldenaren bekend. Indien bij dubbele zaken de sekse van één van beide schuldenaren bekend was, is aangenomen dat de partner van het andere geslacht is dan de schuldenaar zelf. Dit levert 3.286 extra schuldenaren op waarvan de sekse bekend is. Hiervan zijn er 2.912 vrouw.

Hierbij dient natuurlijk te worden opgemerkt dat deze werkwijze in het geval van man-man- en vrouw-vrouwstellen tot een foutieve invulling van het geslacht van de partner leidt. Uit nader onderzoek is echter gebleken dat homostellen slechts een zeer klein deel uitmaken van de stellen in het bestand waarvan van beide partners de sekse bekend is. In totaal zijn er 4.246 stellen waarvan het geslacht van beide partners bekend is, waarvan 51 man-man-paren en 45 vrouw-vrouwparen. Homoparen maken dus slechts 0,2% uit van deze groep. Van de 3.286 partners bij wie het geslacht op deze manier is ingevuld, zal naar verwachting dan ook slechts een klein aantal fout getypeerd zijn.

- Inkomen

Bij alle huishoudens zijn inkomens van minder dan € 200 per huishouden buiten de analyse gelaten. Deze huishoudens maken 0,6% uit van alle huishoudens waarvan het inkomen bekend is. Om de invloed van 'uitschieters' uit te schakelen is gebruikgemaakt van de mediaan en niet van het rekenkundig gemiddelde.

- Schuldenlast

Bij dubbele zaken is het mogelijk dat beide partners zowel een gemeenschappelijke als een eigen schuld hebben. Bij 70% van de dubbele zaken waarvan de beide schuldbedragen bekend zijn, is het bedrag aan schulden bij beide partners gelijk. Hiervan is aangenomen dat dit bij beide partners de totale schuld van het huishouden is. Bij de zaken waarbij de schuldbedragen van beide partners enigszins verschillen, is de hoogste van de twee schulden in de analyse betrokken. We hebben aangenomen dat deze schuld grotendeels de gezamenlijke schuld van de boedel weergeeft. Ook hier is om de invloed van uitschieters uit te schakelen gebruikgemaakt van de mediaan.

- Aantal schuldeisers

De 285-verklaring bevat informatie over het aantal schuldeisers. Uit navraag bij enkele rechtbanken en bewindvoerders is echter gebleken dat in een deel van de zaken niet het aantal schuldeisers is opgegeven, maar het aantal schulden. Aangezien een saniet meerdere schulden kan hebben bij dezelfde schuldeiser, is hierdoor waarschijnlijk sprake van een overschatting van het aantal schuldeisers. Helaas is niet na te gaan in hoeveel zaken dit het geval is.

- Toets op significantie

In de tabellen waarbij percentages zijn berekend op basis van gegevens uit de 285-verklaringen, is gebruikgemaakt van een Chi-kwadraattoets om na te gaan of er sprake is van een significante verandering in percentages. Deze toets is uitgevoerd op het laatste cijfer uit de reeks in vergelijking met het eerste.

Periode

In de analyse zijn alle zaken meegenomen die in de periode 1998 tot en met december 2010 zijn gestart.

Aantallen in de analyses

De aantallen waarop de analyses betrekking hebben, variëren sterk.
Dit heeft de volgende redenen:

1. Soms wordt op het niveau van zaken geanalyseerd, soms op het niveau van boedels (waarbij een dubbele zaak maar één keer meetelt).
2. Gegevens uit de 285-verklaring zijn maar voor een deel van de schuldenaren beschikbaar.
3. Missende of onbetrouwbare waarden. Gegevens zijn soms niet ingevuld of zijn buiten de analyse gelaten, omdat ze niet betrouwbaar lijken.

Bijlage 3 Afwijzingspercentages 2005, 2008 tot en met 2010 naar rechtbank

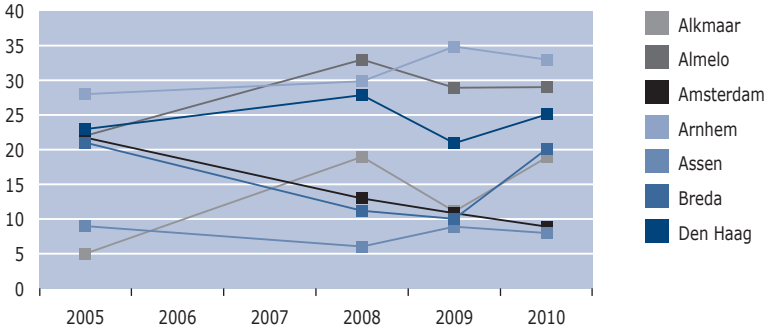

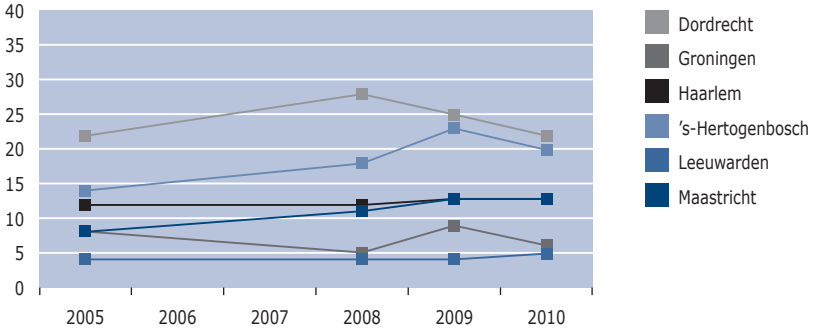

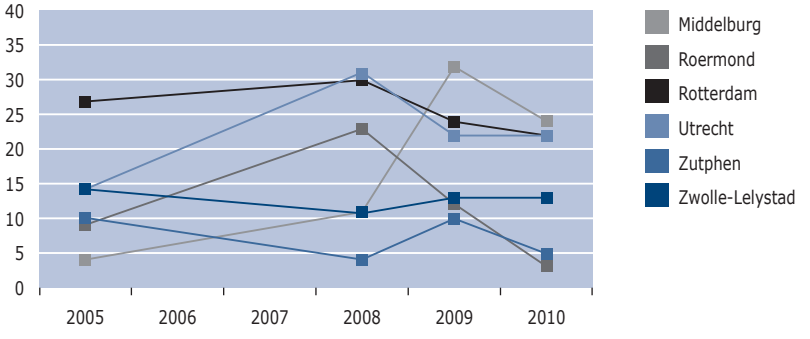

Bijlage 4.1 Aantallen dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen in 2010 naar rechtbank

	Alkmaar	Almelo	Amster-dam	Arnhem	Assen	Breda	Den Haag*	Dor-drecht	Groningen
Dwangakkoord									
Verzoeken**	89	15	129	76	15	52	213	31	19
Toekenningen	23	3	40	14	4	15	67	12	7
Afwijzingen	30	7	25	16	2	13	46	1	8
Intrekkingen	34	3	62	24	8	24	38	1	3
Niet-ontvankelijk	0	1	2	2	0	0	11	0	0
Moratorium									
Verzoeken**	45	2	125	22	40	42	250	20	27
Toekenningen	21	0	82	10	27	23	85	14	20
Afwijzingen	6	0	24	7	5	7	38	3	4
Intrekkingen	10	2	18	3	6	11	48	2	1
Niet-ontvankelijk	4	0	1	1	2	1	57	0	0
Voorlopige voorziening									
Verzoeken**	78	4	46	64	37	4	*	2	13
Toekenningen	48	1	31	15	12	2	*	0	10
Afwijzingen	12	2	13	18	6	0	*	0	0
Intrekkingen	6	1	1	15	16	2	*	2	3
Niet-ontvankelijk	0	0	1	1	3	0	*	0	0

** De verzoekschriften Fw 287b (voorlopige voorziening en Fw 287 lid 4 (moratorium) worden in Den Haag onder dezelfde typering geregistreerd.*

*** Het aantal verzoeken is in de regel lager dan de som van de resultaten eronder, omdat niet alle verzoeken al zijn afgehandeld in het peiljaar.*

Haarlem	's-Herto-genbosch	Leeu-warden	Maastricht	Middel-burg	Roermond	Rotter-dam	Utrecht	Zutphen	Zwolle-Lelystad	Totaal
96	51	28	9	89	28	53	50	19	50	**1112**
32	32	14	2	23	12	9	11	6	11	**337**
21	5	2	3	40	0	13	18	0	9	**259**
28	14	12	4	14	17	19	20	13	19	**357**
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**16**
142	37	11	3	18	4	67	32	7	88	**982**
104	28	6	0	16	0	32	21	3	50	**542**
8	3	0	2	4	2	15	7	0	25	**160**
14	6	5	1	0	2	4	4	4	6	**147**
2	0	0	0	0	2	15	1	0	2	**88**
199	20	10	2	29	1	52	27	7	125	**720**
160	14	6	0	17	0	20	19	1	86	**442**
21	3	2	0	7	0	15	3	1	7	**110**
4	3	2	2	4	1	1	3	5	3	**74**
2	0	0	0	1	0	16	1	0	4	**29**

Bijlage 4.2 Aantallen dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen in 2010 naar rechtbank

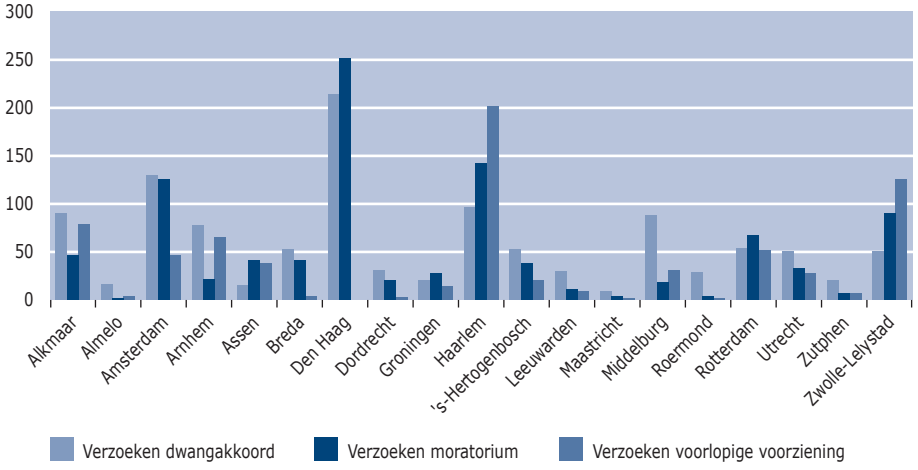

Bijlage 5 Resultaten per voorziening naar rechtbank

Figuur B5.1 Resultaten dwangakkoorden naar rechtbank

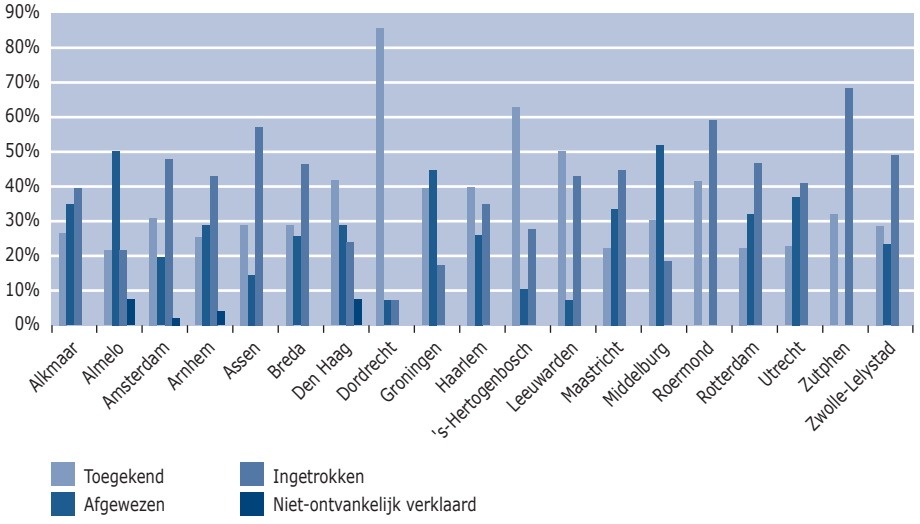

Figuur B5.2 Resultaten moratoria naar rechtbank

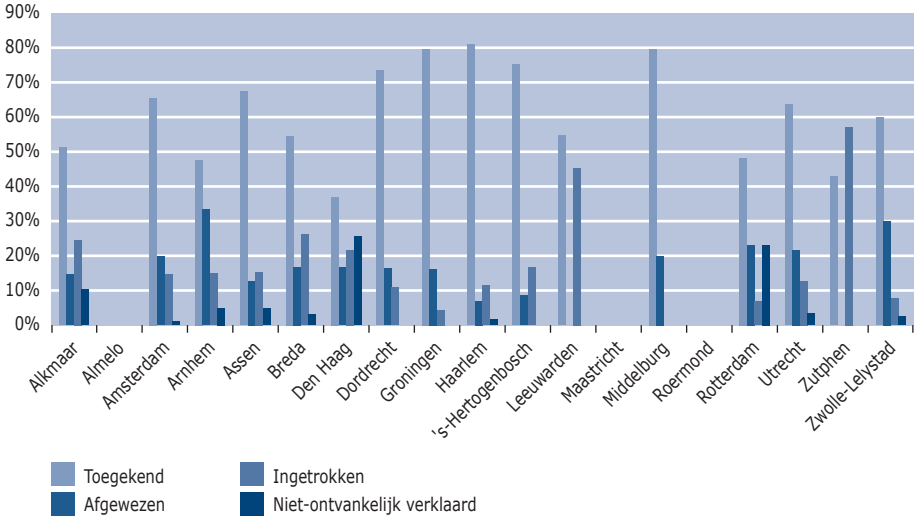

** De aantallen in Almelo, Maastricht en Roermond zijn te laag om te percenteren.*

Figuur B5.3 Resultaten voorlopige voorzieningen naar rechtbank

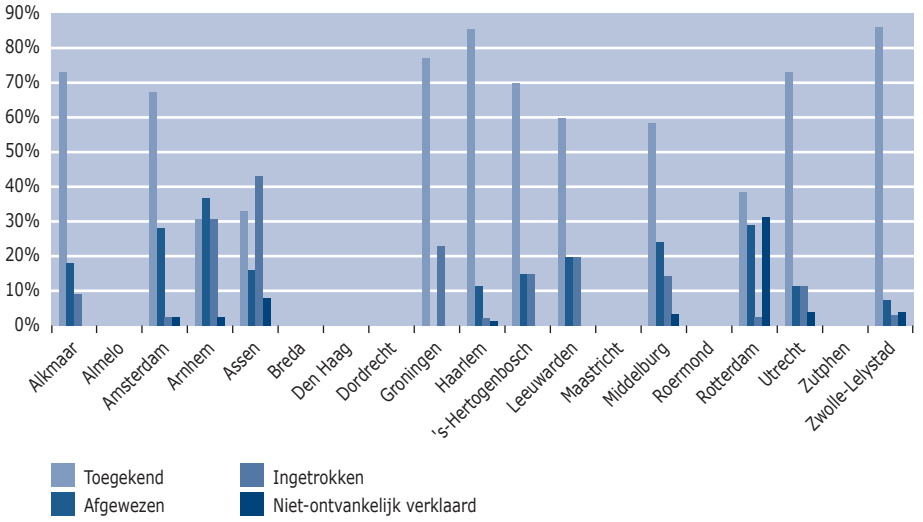

** Bij de zeven ontbrekende rechtbanken zijn de aantallen te laag om te percenteren.*

Bijlage 6 Overzicht inhoud en aanvullend onderzoek eerdere edities van de Monitor Wsnp

De eerste editie betreft een **nulmeting** over het jaar **2004** met daarin:

- de Wsnp in kort bestek;
- beschikbaarheid, betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de gegevens die aan de Monitor ten grondslag liggen;
- kwantitatieve gegevens over:
  - aanvraag: instroom, aantal toe- en afwijzingen;
  - achtergrondkenmerken sanieten;
  - bewindvoerders: aantal, in- en uitstroom, gemiddeld aantal zaken, leeftijd, spreiding over het land, zaaksoorten naar type bewindvoerder, aandeel advocatenkantoren;
  - proces: het aantal lopende zaken, hoger beroep en resultaat, aantal toekenningen schone lei/faillissementen;
  - doorlooptijden;
  - einduitkomsten naar startjaar.

De tweede meting betreft het jaar **2005** met daarin:

- kwantitatieve basisgegevens zoals over het jaar 2004, aangevuld met afwijzingsgronden verzoek;
- onderzoek naar beleid rechtbanken ten aanzien van de afwijzingen;
- onderzoek 285-verklaringen: achterliggende redenen schulden, mogelijke gronden voor weigering, opstellers van de verklaring, redenen niet lukken van het starten van het minnelijk traject, instanties waarnaar wordt doorverwezen en gebruikte voorzieningen om financiën onder controle te krijgen;
- probleemcumulatie en einduitkomst: koppeling met het toevoegingen-bestand;
- faillissementsonderzoek ondernemers Leeuwarden;
- onderzoek duurzaamheid schone lei.

De derde meting betreft het jaar **2006** met daarin:
- kwantitatieve basisgegevens als voordien, inclusief koppeling toevoegingenbestand en een herhaling van het onderzoek 285-verklaringen;
- nieuw over 2006: percentage advocaten onder bewindvoerders en percentage uitdeling aan concurrente schuldeisers;
- nieuw over 2006: einduitkomst naar kenmerken van zaken en schuldenaren;
- speciale aandacht voor de volgtijdelijkheid van Wsnp en toevoegingen;
- onderzoek volgtijdelijkheid toevoegingen en Wsnp;
- onderzoek beleid crediteuren met betrekking tot minnelijk en wettelijk traject;
- onderzoek naar hoogte van de uitdeling, gemiddeld aantal schuldeisers per schuldenaar en boedelsaldo.

De vierde meting betreft het jaar **2007** met daarin:
- eerste kwantitatieve indruk van de effecten van de wetswijziging per 1 januari 2008 tot en met april van dat jaar;
- effectiviteit van instrumenten binnen de Wsnp (postblokkade, huisbezoek, verslag en verlenging looptijd);
- zaken met een langere looptijd;
- aantal schuldenaren dat gedurende de looptijd van de Wsnp werk vindt;
- etniciteit.

De vijfde meting betreft het jaar **2008** met daarin:
- eerste effecten van de wetswijziging 2008 en verklaring lagere instroom;
- onderzoek hoger beroepszaken bij twee gerechtshoven;
- herhaling onderzoek afwijzingsgronden zoals beschreven in de tweede meting;
- kwantitatief onderzoek naar de inzet van de drie nieuwe maatregelen (dwangakkoord, moratorium en voorlopige voorziening), inclusief redenen voor toe- of afwijzing;
- ontwikkelingen binnen de minnelijke regeling op basis van een onderzoek onder vijf instellingen voor schuldhulpverlening.

De zesde meting betreft het jaar **2009** met daarin:
- kwantitatieve gegevens ten aanzien van de inzet van de drie nieuwe maatregelen (dwangakkoord, moratorium en voorlopige voorziening);
- onderzoek naar de duurzaamheid van de schone lei;
- analyse arbeidsmarktpositie en leefsituatie van ex-schuldenaren met een schone lei voor en na de Wsnp-periode.

Raad voor Rechtsbijstand
Bureau Wsnp

Centraal Bureau voor de Statistiek

De Raad voor Rechtsbijstand heeft een aantal wettelijke taken in het kader van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp). Het Bureau Wsnp in ’s-Hertogenbosch is verantwoordelijk voor de uitvoering van deze taken.

In augustus 2005 verscheen de eerste Wsnp-monitor. Dit jaarlijks uit te brengen instrument heeft als doel de effectiviteit van de Wsnp te monitoren.

Aan deze zevende meting van de Wsnp-monitor hebben zowel het Bureau Wsnp als het Centraal Bureau voor de Statistiek een bijdrage geleverd. Deze meting vormt een actualisering van en een aanvulling op de in 2010 verschenen zesde meting.

De Monitor Wsnp 2010 geeft een update van een vaste set gegevens over aanvraag, afwijzing, instroom, aanbod, doorstroom en uitkomsten en over de aantallen verzoeken dwangakkoord, moratorium en voorlopige voorziening en de uitspraken hierop. Daarnaast bevat deze meting aanvullende onderzoeksgegevens over beëindigde schuldsaneringen naar looptijd. Hierbij is onderzocht of er significante verschillen zijn tussen kortlopende en langer lopende schuldsaneringen.